

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra obchodu a financí

Diplomová práce

Finanční gramotnost vybraných skupin obyvatelstva

Bc. Kateřina Veisová

© 2024 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Kateřina Veisová

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Finanční gramotnost vybraných skupin obyvatelstva

Název anglicky

Evaluation of financial literacy of selected groups of the population

---

Cíle práce

Cílem diplomové práce je na základě zhodnocení úrovně finanční gramotnosti u vybrané skupiny obyvatelstva identifikovat nedostatky, které může testovaná skupina vykazovat a navrhnout řešení, jak tyto nedostatky eliminovat či jim předcházet.

Metodika

Diplomová práce bude vycházet ze zpracování teoretických východisek pro vytvoření praktické části práce.

Teoretická východiska budou zpracována metodou deskripce a definice na základě samostatného studia literatury a jiných adekvátních zdrojů (česká i zahraniční odborná literatura, odborné články a aktuální internetové zdroje), které se váží k dané problematice. Zpracováním literární rešerše bude upřesněn cíl práce, jehož dosažení bude předmětem vlastní práce.

Vlastní práce bude vycházet z dotazníkového šetření týkajícího se finanční gramotnosti. Hlavním nástrojem pro zpracování výsledků šetření je analýza získaných primární dat a jejich zpracování. Zjištěné výsledky budou v závěru práce vyhodnoceny a diskutovány, následně budou stanovena doporučení či návrhy pro zlepšení stávající situace u cílové skupiny obyvatel.

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

finance, finanční gramotnost, sazba, student, úvěr

Doporučené zdroje informací

BLAŽEK, Lukáš, VRABCOVÁ, Pavla. Finanční gramotnost. Praha. Vysoká škola ekonomie a managementu. 2019. 228 s. ISBN 978-80-87839-99-7.

BRABEC, Jiří. Finanční gramotnost srozumitelně a bez překážek. Plzeň. ABC finančního vzdělávání. 2016. 91 s. ISBN 978-80-905057-1-1.

KLAIPEDA, KURESSAARE, JELGAVA. Personal Finance Management. Handbook for Social Workers. 2017. 120 p. ISBN 978-9934-8495-8.

RYAN, J. S. a RYAN, Ch. Personal financial literacy. 3rd edition. Mason, Ohio: South-Western/Cengage, 2017. ISBN 9781305653078.

SYROVÝ, Petr, TYL, Tomáš. Osobní finance. Praha. Grada Publishing. 2021. 244 s. ISBN 978-80-271-3123-5.

Předběžný termín obhajoby

2023/24 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Markéta Beranová, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra obchodu a financí

Elektronicky schváleno dne 18. 10. 2023

prof. Ing. Luboš Smutka, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 3. 11. 2023

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 19. 03. 2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Finanční gramotnost vybraných skupin obyvatelstva" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 31. 3. 2024

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala paní Ing. Markétě Beranové, Ph.D., která mi poskytla pomoc i vedení při psaní mé diplomové práce a zároveň mi velmi vyšla vstříc ohledně tématu.

Finanční gramotnost vybraných skupin obyvatelstva

Abstrakt

Práce v teoretické části shrnuje složky a prvky finanční gramotnosti a předkládá způsob výuky finanční gramotnosti v České republice. Práce zkoumá vybranou skupinu obyvatelstva (děti z dětských domovů), proto se i zabývá ústavní péčí v České republice a v Evropě a snaží se odpovědět na otázku, jak tento způsob výchovy dítěte ovlivňuje jeho finanční gramotnost. Vlastní práce se skládá z dotazníkového šetření mezi dětmi v dětských domovech a navazuje na soubor výzkumů ohledně finanční gramotnosti, která byla v minulých letech prováděna skrz různé státní a nestátní instituce. Výsledky jsou dále interpretovány z pohledu finančních znalostí a dle finančních postojů, ze kterých vyplývá nižší finanční znalost a vysoká obezřetnost ohledně bankovních institucí. Závěrečná doporučení ohledně výuky se především zaměřuje na podporu praxe ohledně financí.

Klíčová slova: dětský domov, finance, finanční gramotnost, nezletilí, ústavní péče

Evaluation of financial literacy of selected groups of the population

Abstract

The theoretical part of the study provides an overview of the components and elements of financial literacy, as well as outlines the approach to teaching financial literacy in the Czech Republic. It focuses on a specific demographic group, namely children residing in children's homes, thus delving into the realm of institutional care both in the Czech Republic and across Europe. The primary objective is to investigate the impact of this child-rearing approach on their financial literacy. The study employs a questionnaire survey administered to children living in children's homes, building upon previous research efforts conducted by various governmental and non-governmental entities in the field of financial literacy. The findings are subsequently analysed in terms of both financial knowledge acquisition and financial attitudes. The study finds a link between less knowledge about finances and being careful with banks. As a result, it suggests ways to improve financial understanding, focusing on hands-on practice as the best way to learn effectively.

Keywords: children's home, finance, financial literacy, institutional care, juveniles

Obsah

1 Úvod.....	10
2 Cíl práce a metodika	11
2.1 Cíl práce	11
2.2 Metodika	11
3 Teoretická východiska	14
3.1 Gramotnost.....	14
3.1.1 Definice a kategorie gramotnosti	14
3.2 Finanční gramotnost.....	15
3.2.1 Složky finanční gramotnosti	16
3.2.2 Prvky finanční gramotnosti.....	23
3.3 Monitoring finanční gramotnosti v Evropské unii	24
3.3.1 Rozdíly mezi zeměmi v Evropské unii	26
3.3.2 Genderová rozdílnost ve finanční gramotnosti	27
3.4 Ústavní péče	28
3.4.1 Deinstitutionalizace	33
3.4.2 Ústavní péče a finanční gramotnost.....	36
3.4.3 Projekty na podporu finanční gramotnosti.....	37
4 Vlastní práce	44
4.1 Metodika měření finanční gramotnosti	44
4.1.1 Měření finanční gramotnosti Ministerstvem financí ČR	46
4.1.2 Měření finanční gramotnosti českou bankovní asociací	48
4.1.3 Měření finanční gramotnosti OECD a srovnání s ostatními zeměmi	49
4.2 Dotazníkové šetření v dětských domovech v České republice	51
4.2.1 Vymezení zkoumaného vzorku	51
4.2.2 Finanční znalosti	52
4.2.2.1 Statistická analýza finančních znalostí ve vztahu k pohlaví	56
4.2.3 Finanční chování a přemýšlení	57
4.2.3.1 Statistická analýza závislosti mezi věkem a ochoty k úvěru.....	62
5 Výsledky a diskuse	64
5.1 Finanční gramotnost dle výzkumů v České republice	64
5.2 Vyhodnocení dotazníkového šetření v dětských domovech	65
6 Závěr.....	68
7 Seznam použitých zdrojů	69
8 Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk.....	75

8.1	Seznam obrázků	75
8.2	Seznam tabulek	75
8.3	Seznam použitých zkratek.....	76
Přílohy	.....	77

1 Úvod

Finanční gramotnost je obecně důležité téma, jelikož zasahuje do více aspektů života jedince v moderní společnosti. Toto téma není důležité jen v rámci osobního finančního plánování, ale zasahuje i do společnosti jako celku, například co se týče zadluženosti, schopnosti plnit závazky, ovlivňuje míru kriminality atd. Tyto aspekty jsou popsány v teoretické části této práce, kde se na problematiku finanční gramotnosti nahlíží z několika pohledů.

Práce se dále zabývá konkrétní skupinou jedinců, jež může být ve znevýhodněném postavení, co se finanční gramotnosti týče (znalosti, praxe), a to dětmi z dětských domovů. V teoretické části se ústavní péče popisuje obecně, nejenom z pohledu finanční gramotnosti, kde nabízí i pohled na různé alternativy ústavní výchovy, například pomocí srovnání forem ústavní péče v rámci Evropské unie.

Vlastní práce shrnuje různou metodiku, jak finanční gramotnost měřit (pomocí různých ukazatelů anebo specializovaných výzkumů, které nabízí meziroční srovnání úrovně finanční gramotnosti v České republice). Vlastní práce dále obsahuje vyhodnocení dotazníkového šetření, které probíhalo mezi dětmi v dětských domovech napříč Českou republikou. Toto dotazníkové šetření zkoumá znalosti z finanční teorie i praxe, ale zároveň zkoumá přemýšlení dětí ohledně finančního plánování a vnímání důležitosti finančních znalostí.

Praktická část diplomové práce je omezena počtem respondentů, kteří byli ochotni dotazník vyplnit a také strukturou respondentů, jenž dotazník vyplnili. Není zde rovnoměrně zastoupený počet dotazujících z různých stupňů vzdělání (velký nepoměr mezi základní školou a vysokou školou), proto znalostní část dotazníku nemůže plnohodnotně sloužit pro srovnání znalostí mezi kategoriemi dle vzdělání. Přesto ale dotazníkové šetření nabízí pohled na uvažování mladých lidí z dětských domovů a může se tak dát do kontrastu s jinými výzkumy prováděné v České republice pomocí Ministerstva Financí, Českou bankovní asociací a nebo dílčími neziskovými organizacemi či agenturami.

2 Cíl práce a metodika

V následujících dílčích kapitolách je popsán cíl diplomové práce a metodika, která byla při realizaci diplomové práce použita.

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem diplomové práce je identifikovat nedostatky finanční gramotnosti u vybrané skupiny obyvatelstva, v tomto případě dětí z dětských domovů. Po identifikaci těchto nedostatků bude navrženo možné řešení, jak tyto nedostatky eliminovat, či jim předcházet.

2.2 Metodika

Hlavní metodikou v teoretické práci bude rešerše z českých a zahraničních zdrojů. Především informace o výuce finanční gramotnosti a také o ústavní péči v České republice a zahraničí, fungování jak na obecné úrovni, tak i v kontextu finanční gramotnosti a připravování dětí na budoucí soběstačnost po opuštění dětského domova.

Základním cílem analýzy teoretických poznatků ve zkoumané problematice je seznámení se současným stavem a úrovní poznání v dané oblasti a získání co největšího množství dostupných informací (Chrásek, 2016). Vyhodnocení dostupné literatury a zdrojů je důležitým krokem při zpracování každé odborné práce (Hendl a Remr 2017).

K získání dat bude provedena rešerše na datových portálech ministerstev, konkrétně na Ministerstvu práce a sociálních věcí, Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy a Ministerstvu financí. Dále bude využit datový archiv Českého statistického úřadu, České národní banky, České bankovní asociace a Exekutorské komory České republiky.

Na základě rešerší bude využito komparace výsledků studií mezi Českou republikou a zahraničím. Komparace je porovnávání mezi skupinou dat, ze kterých by následně měla vyjít identifikace trendů, rozdílů či vztahů (Neubauer, 2012). Komparace v teoretické části je prováděna skrz kvantitativní analýzu, ve které jsou srovnávány výsledky studií na téma finanční gramotnosti, především od OECD.

Empirická část se bude skládat z dílčích statistik od státních institucí, neziskových organizací a soukromých agentur, na základě jejich dat bude provedena konkluze, což je sumarizace, interpretace a diskuse na základě získaných dat (Neubauer, 2012).

Další částí vlastní práce je vyhodnocení dotazníkového šetření. To bude probíhat mezi dětmi z dětských domovů od 14 let (a více). Žádost o vyplnění dotazníku byla zaslána do 133 dětských domovů v České republice. Dotazník je složen ze dvou základních částí, a to znalostní části a části finančních postojů, přičemž je zde položeno 30 otázek. Dotazník je uveden v přílohách této práce.

Dotazníky byly zasilány ve fyzické podobě, anebo skrz internetový portál (Google formuláře). Celkem se nasbíralo 105 odpovědí. Výsledky jsou dále analyzovány z hlediska stupně vzdělání, z hlediska pohlaví a z hlediska věku. Při vyhodnocování znalostí z finanční gramotnosti je pro nulové hypotézy použito Chí kvadrát testování., konkrétně test nezávislosti dvou proměnných To bylo vybráno z toho důvodu, že se jedná o kategorické testování a jelikož nulové hypotézy předpokládají závislost mezi dvěma proměnnými (závislost mezi znalostí a pohlavím a závislost mezi věkem a ochotou vzít si úvěr).

Nulové hypotézy byly zvoleny následovně:

H₀₁: Neexistuje žádný rozdíl ohledně znalostí finanční gramotnosti mezi pohlavími.

H₀₂: Neexistuje žádná závislost mezi věkem respondentů a jejich ochotou si vzít úvěr

Pomocí získaných odpovědí z dotazníkového šetření se vytvoří kontingenční tabulka, která bude sloužit k výpočtu závislostí mezi proměnnými. K tomuto výpočtu je nutné znát i očekávané četnosti odpovědí (pokud předpokládáme rovnoměrné rozložení), tyto očekávané četnosti se spočítají pomocí vzorce:

$$E_{ij} = \frac{n_i \times n_j}{n}$$

kde

E_{ij} je očekávaná četnost, i je pohlaví a j je kategorie odpovědí (správně/špatně)

n_i je celkový počet odpovědí v dané skupině (pohlaví)

n_j je celkový počet odpovědí v dané kategorii (správně/špatně)

n je celkový počet odpovědí

Chí kvadrát statistika bude následně vypočtena pomocí stupně volnosti (f):

$$f = (r - 1) * (c - 1)$$

kde:

r je počet řádků a

c je počet sloupců v kontingenční tabulce.

Na základě kontingenční tabulky bude provedené Chí kvadrát testování podle následujícího vzorce:

$$\chi^2 = \sum \frac{(O_i + E_i)}{E_i}$$

kde:

χ^2 je Chí kvadrát statistika

O_i jsou pozorované četnosti v buňkách kontingenční tabulky

E_i jsou očekávané četnosti v buňkách kontingenční tabulky

Na základě získaných dat bude následná hodnota porovnána s kritickou hodnotou, přičemž hladina významnosti byla zvolena jako 5 %

Následně bude provedena interpretace, zda mezi proměnnými existuje závislost.

Na základě poznatků z teoretické části a získaných dat v praktické části dojde v diskusi k syntéze získaných výsledků, což je proces, při kterém se dílčí prvky skládají do nového celku (Chráška, 2016).

3 Teoretická východiska

V následující části jsou rozepsané pojmy a definice spojené s finanční gramotností a ústavní péčí v České republice. Kapitoly popisují legislativní úpravu ústavní péče České republiky a nabízí srovnání s formami ústavní péče v ostatních státech v Evropské unii.

3.1 Gramotnost

Dle Národního ústavu pro vzdělávání nelze gramotnost jednotně definovat, jelikož má několik podkategorií, které jsou mezi sebou vzájemně provázané a jedna doplňuje druhou. Z tohoto hlediska tedy nelze finanční gramotnost specifikovat odděleně, ale brát ji v širším kontextu, tedy gramotnosti jako celku.

3.1.1 Definice a kategorie gramotnosti

Gramotnost je soubor teoretických znalostí, které jsou následně převedeny do praxe. Pomáhají jedinci s racionálním rozhodováním, jež vede k výsledkům, které by měly jedinci „zlepšit život“, ať už se jedná o život osobní anebo profesní. Vysoká gramotnost usnadňuje proces učení i v jiných oborech, ve kterých se jedinec nějakým způsobem vzdělává. (Národní pedagogický institut, 2020).

Národní vzdělávací ústav dělí gramotnost do několika kategorií, které odráží současné stanovy pro výuku, zároveň se ale již do zaběhlých kategorií snaží přidat formu gramotnosti, která je důležitá zvláště v době rozvíjení se technologií, které přišly s rozmachem internetu (například digitální gramotnost). Kategorie současné definice gramotnosti jsou následující:

1) Čtenářská gramotnost

Do čtenářské gramotnosti se zařazuje nejenom základ, tedy schopnost text zpracovat, přečíst a doslovně mu porozumět, ale rozumět mu i z hlediska smyslu a umět ho interpretovat pomocí vlastních slov (Šlapal, Košťálová, 2012).

2) Matematická gramotnost

Jde opět o praktické dovednosti umožňují jedinci řešit úlohy, které se ale z prvního pohledu nemusí zdát matematického rázu. Součástí matematické (numerické) gramotnosti je v úlohách nalézat matematické řešení a následně ho umět vyřešit. Matematická gramotnost stejně jako čtenářská gramotnost přímo souvisí s gramotností

finanční, jelikož obsahem většiny finančních produktů je počítání a následné vyhodnocování výhodnosti či nevýhodnosti daného finančního rozhodnutí či produktu (Národní pedagogický institut ČR, 2020).

3) Digitální gramotnost

S rozvojem technologií se do vzdělávání začaly přidávat další znalosti a kompetence, které následně pomohou jedinci fungovat i v rámci digitalizovaného života. Do této kompetence spadá především práce s digitálními informacemi, umění komunikace a také bezpečnost, jelikož rozšiřující se digitalizace s sebou přináší i kybernetické hrozby, či zahlcení nepodloženými informacemi, které mohou prohlubovat nedůvěru v systém („fake news“).

Velká část finančních produktů je spojena s digitálním prostředím, ať už je jejich podstata čistě digitalizovaná (například kryptoměny), nebo se jedná o klasické finanční produkty, jenž jsou ale distribuovány online (Neumajer, 2017).

OECD vydala příručku, jak propojit tyto dvě dovednosti a jak přímo vyučovat finanční gramotnost skrz dostupné technologie, jelikož se jedná o efektivní nástroj (zvláště v kontextu pandemie Covid-19, kdy se vzdělávání převedlo na online bázi). Spojením těchto dvou pojmů dostáváme digitální finanční gramotnost a ta je definována: „jako kombinace znalostí, zkušeností, postojů a chování nezbytných pro bezpečné používání digitálních finančních služeb a technologií důležitých pro jejich finanční blahobyt“ (OECD/INFE, 2022).

4) Finanční gramotnost (termín rozebraný v následující kapitole 3.2)

5) Přírodovědecká gramotnost

Tato forma gramotnosti se zabývá přírodovědeckými objekty a fakty a orientace mezi nimi. Z pohledu finanční gramotnosti se jedná o nesouvisející agendu.

3.2 Finanční gramotnost

Finanční gramotnost se díky technologickým a sociálním vlivům zařadila mezi základní dovednosti, zároveň zasahuje i do ostatních kategorií gramotnosti, které doplňuje anebo z nich čerpá. Bez čtenářské gramotnosti by jedinec nebyl schopen porozumět finančnímu produktu, nad kterým se rozhoduje a matematická gramotnost představuje i základní počty s peněžními prostředky, které jsou primární motivací ve finančním rozhodování.

V definici finanční gramotnosti, používané Ministerstvem financí České republiky, figuruje termín „praktická znalost“, ale rozšiřuje definici i o „vrozenou intuici, která má jedinci pomáhat ve finančním rozhodování, které by mělo vést ke zkvalitnění jeho života“ (Finanční gramotnost aneb Proč se finančně vzdělávat, 2023).

OECD používá se svých materiálech rozvinutější definici: „znalost a pochopení finančních rizik a pojmů, kdy se jedná o schopnost aplikovat získané znalosti, aby mohlo dojít k provádění efektivních rozhodnutí napříč celou finanční oblastí s cílem zlepšení finančního blahobytu jedince a společnosti a umožnění účasti na hospodářském životě“ (OECD, 2018).

Pracuje se zde s termínem blahobyt a účast na hospodářském životě. Blahobyt představuje stav materiálního i nemateriálního uspokojení potřeb. Díky jejich naplnění může jedinec žít v důstojné životní úrovni. S čímž souvisí i pojem hospodářský život, jelikož společnost v České republice a ve značné části světa funguje na určitých pravidlech tržního hospodářství a životní úroveň je propojena s materiálním naplněním potřeb. Aby člověk mohl dospět k tomuto bodu, je zapotřebí alespoň základní finanční gramotnost. Z toho vyplývá, že finanční gramotnost je z pohledu naplnění potřeb stanovené společností jedna z nejdůležitějších dovedností (Nešpor, 2020).

3.2.1 Složky finanční gramotnosti

Národní pedagogický ústav České republiky vydal metodickou příručku pro výuku finanční gramotnosti ve školách a dělí finanční gramotnost na další podkategorie, které jsou dětem zařazeny do učícího postupně, ale vytváří jeden konečný celek (informativní a vědomé finanční rozhodnutí a přijetí jejich následků) (Straková, Veselý, 2013).

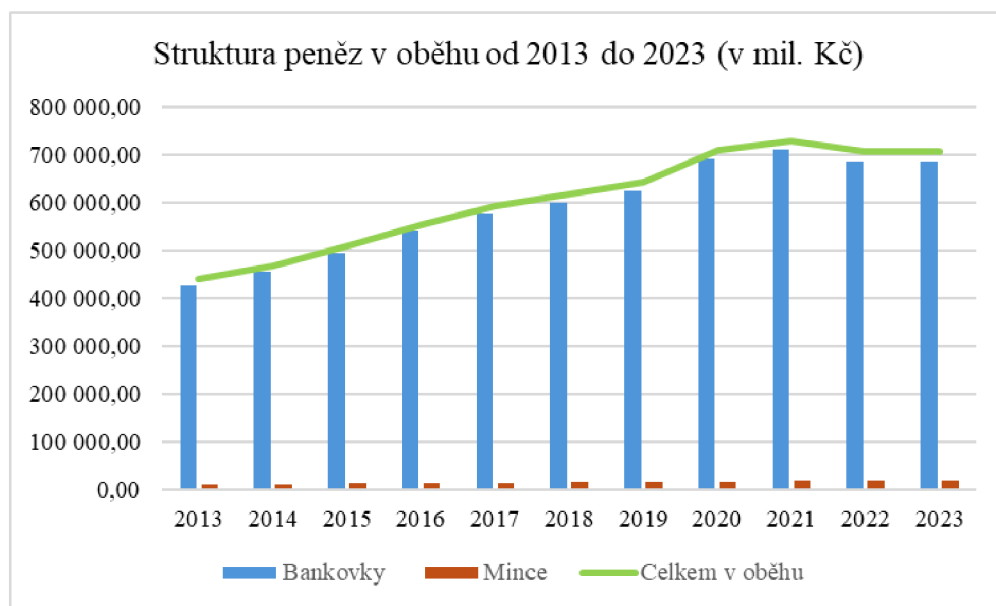
Dle této příručky by se finanční gramotnost měla učit pomocí čtyř tematických okruhů: peníze (pochopení směny, umění počítat s penězi a umět s nimi pracovat z pohledu matematické logiky), hospodaření domácnosti (umět vytvořit a pracovat s vlastním nastaveným rozpočtem, umět správně rozřadit položky a pracovat s ním v souladu s vytyčenými cíli), finanční produkty (základní znalost balíčku finančních produktů a služeb dostupných na trhu), práva spotřebitele (mít základní povědomí o zákonné úpravě práv spotřebitele).

Dále příručka představuje 3 základní složky (okruhy) finanční gramotnosti:

1) Gramotnost peněžní

Jedná se o druh kompetence ve spojení s nakládáním hotovostních i bezhotovostních peněz. Především správu peněžních aktiv a provádění transakcí.

Strukturu peněz v hotovostní formě v České republice od roku 2013 do roku 2023 lze vidět na následujícím grafu, přičemž lze identifikovat vzrůstající tendenci objemu hotovostních peněz v oběhu:

Obrázek 1 Graf: Struktura peněz v oběhu od 2013 do 2023 v mil. Kč, vlastní zpracování na základě dat ČNB

Peněžní gramotnost v sobě zahrnuje i porozumění principu transakce neboli výměnného obchodu. S bezhotovostními penězi se automaticky pojí jejich nakládání skrz bankovní účet, jež může mít mnoho podob (běžný, spořicí atd.) a zároveň je tato služba nabízená u bankovních i nebankovních subjektů. S touto gramotností se pojí i znalost finančních produktů, jež operují s peněžními a nepeněžními prostředky.

Finanční produkty lze dělit na několik kategorií, dle instituce (bankovní, nebankovní), dle povahy (úvěrové, depozitní atd.), nebo formy. u finančních produktů uvažujeme o třech kritériích, které vyvažujeme dle typu účelu pořízení finančního produktu a dle výsledku, který chceme s tímto produktem dosáhnout.

Prvním z nich je likvidita, tu lze z pohledu klienta chápat, jak rychle je možné určitý finanční prostředek převést na disponibilní zdroje. Vysoká je například u běžných účtů, nízká u termínovaných vkladů.

Druhým kritériem je rizikovitost. S tímto termínem se nejčastěji setkáváme v souvislosti s investičními nástroji, kdy se klient rozhoduje mezi mírou rizika a mírou výnosu, které jsou většinou nepřímo úměrné. Určitou míru rizika ale obsahuje každé

rozhodnutí ohledně finančních produktů. Souvisí nejenom s typem produktu, ale i institucí, která jej poskytuje, nemusí to být ale jenom instituce, toto platí i ve vložení důvěře člověku, který nám má s financemi pomáhat, například finanční poradce, osobní bankéř atd.

Třetí pojem je již zmíněný výnos. Ne každý finanční produkt ho obsahuje, nejčastěji ho očekáváme u zhodnocení svých prostředků skrz investiční nebo spořicí produkty, ale i u vkladových účtů je garantovaný určitý úrok, který alespoň minimálně zaručuje nějaké zhodnocení vložených prostředků. Naopak u úvěrových produktů výnos neočekáváme, ne z charakteru daného produktu. Výnos je možné měřit z vynaloženého účelu, na který si úvěr pořizujeme, například hypoteční úvěr – nemovitost, která v čase stoupá na hodnotě.

Zde je výčet těch nejdůležitějších produktů od bankovních institucí, které by měl člověk dle standardů finanční gramotnosti minimálně znát a nakládat s nimi v rozumné míře.

a) *Bankovní vklady*

Jedná se o jednu ze služeb depozitních produktů. Celkový výčet depozitních produktů je vidět v následující tabulce, kde se depozitní produkty dělí na pět kategorií a srovnávají se pomocí formy a funkce:

Depozitní produkt	Forma	Funkce
Vklady na viděnou	Běžný účet	Bezhotovostní platební styk
	Kontokorentní účet	
	Běžné vklady	
Termínované vklady	S pevnou lhůtou	Vklad peněz s výhodnější úrokovou sazbou
	S výpovědní lhůtou	
Úsporné vklady	Spořicí účet	Dlouhodobé spoření
	Vkladní knížka	
Stavební spoření	Účet stavebního spoření	Spoření na určitou částku s možností získání úvěru na bydlení
Hypoteční zástavní listy	Dluhopisy emitované bankami	Investice zajištěna nemovitostí

Tabulka 1 Depozitní produkty, zdroj: Syrový, Novotný, 2003 (vlastní zpracování)

Bankovní vklady se svým charakterem řadí k méně rizikovým, ale vysoce likvidním. Nejčastější a nejpoužívanější formou bankovního vkladu jsou běžné účty, které jsou využívány pro běžnou manipulaci s peněžními prostředky. K tomuto typu produktu se většinou automaticky pojí platební produkt ve formě debetní/kreditní karty, které umožňují nakládat s peněžními prostředky téměř okamžitě. Nebezpečí, které se s tímto produktem pojí v kontextu finanční gramotnosti jsou smluvní

podmínky institucí (například nutnost minimálního vkladu za určité časové období, výše minimálního obrátu finančních prostředků atd.), ty v sobě zahrnují také poplatky, jež nejsou pro klienta (pro jeho daný účel) výhodné. Jako základní znalost ve finanční gramotnosti jsou právě znalosti o bankovních poplatcích a také pochopení principu úroku a jaký vliv může mít na zhodnocování peněžních prostředků.

Mezi základní služby tohoto typu patří: běžný účet (nejběžnější forma bankovního vkladu sloužící k platebním transakcím), termínované vklady (jedná se o vklad peněz na určitou dobu, přičemž je daný vklad úročen smluvenou úrokovou sazbou, na rozdíl od běžného účtu je zde nižší likvidita, jelikož klient si prostředky nemůže vybrat před koncem úročeného období), spořicí účty (slouží pro vklad peněz, jenž chceme zhodnotit určitou úrokovou sazbou, k dispozici je několik typů spořicí účtů, lišící se účelem, na které je spoření určeno) (Srový, Novotný, 2003).

b) Úvěrové produkty

Svým charakterem se jedná o jednu z nejvíce rizikových služeb pro klienty, kteří nemají finanční gramotnost anebo se snaží tímto způsobem řešit osobní situaci skrz neadekvátní cestou. Nejčastěji jsou tyto rizikové úvěrové produkty na nižší částky, které jsou ihned k dispozici, ale za svou snadnou dostupnost mají vysoké následné náklady. Úvěr ale může být na druhou stranu efektivním zdrojem financování.

Rozdělení úvěrových produktů je znázorněno v následující tabulce, ta úvěrové produkty dělí na 3 kategorie a stejně jako u depozitních produktů je srovnává dle formy a funkce:

Úvěrový produkt	Forma	Funkce
Peněžní úvěry	Spotřební	Financování osobních výdajů
	Hypoteční	Financování koupě nemovitosti
	Eskontní	Úvěr pohledávce z obchodního vztahu (směnce)
	Kontokorentní	Překročení limitu na bankovním účtu
	Účelové provozní a investiční	Úvěr v podnikání na investiční účel
Závazkové úvěry a záruky	Akceptační úvěr	Krátkodobý úvěr, kdy banka souhlasí, že zaplatí určitou částku za směnku
	Avalový úvěr	Záruka od fyzické či právnické osoby, která v případě nesplacení převezme na sebe dluh druhé osoby, která není schopná splácet
	Bankovní záruky	Banka se zaručuje za klienta, že za něj uhradí dluh, pokud nebude schopen splácet
Alternativní formy financování	Factoring	Odkoupení krátkodobých pohledávek
	Forfaiting	Odkoupení dlouhodobých pohledávek

Tabulka 2 Rozdělení úvěrových produktů, Polouček, 2006 (vlastní zpracování)

Nezisková organizace Člověk v tísni dvakrát ročně zveřejňuje Index odpovědného úvěrování v rámci jejich programu *Dluhové poradenství*. Do svého hodnocení zahrnuje jak bankovní, tak nebankovní subjekty. Jedná se o jednoduchou příručku v rámci finanční gramotnosti, kdy hodnotí dané produkty dle tří kritérií:

- náklady,
- transparentnost a
- odpovědné úvěrování.

Nejnebezpečnější způsob úvěru je dle těchto kritérií takzvaně *mikropůjčka*. Ta je nebezpečná nejenom kvůli svým podmínkám (neúměrným nákladům na splacení daného produktu), ale i kvůli rozšířenému marketingu a snadné přístupnosti (skrz internet). Tyto formy produktů lákají na rychlé vyřízení a minimální ověřování, proto se stává velmi rizikové pro lidi v nouzi (Člověk v tísni, 2023).

c) *Investiční produkty*

Jedná se o pokročilejší formu produktu. Do investičního obchodu vstupuje klient s cílem zhodnotit své peněžní prostředky, většinou na delším časovém horizontu. K tomu potřebuje mít ale základní znalosti a volnou peněžní částku. Investiční produkty mohou být s nižším výnosem i rizikem či naopak s možností většího výnosu, ale k tomu s větší mírou rizika. Nejčastější formou investování je do jednotlivých cenných papírů (akcie, dluhopisy) nebo do fondů, které obsahují soubor cenných papírů, čímž se diverzifikuje riziko (riziko se rozdělí do většího počtu

cenných papírů a tím se může větší rizikovost jednoho cenného papíru rozdělit mezi nižší rizika jiných cenných papírů). Investice ale mohou probíhat i do komodit, jako jsou například nemovitosti či cenné kovy.

d) Platebně zúčtovací produkty

Do této kategorie je možné řadit veškeré prostředky, které slouží k platbám. Nejčastějším prostředkem je debetní nebo kreditní karta, ty náleží k běžnému účtu (či běžnému účtu s kontokorentem). Tyto dva podobné produkty se stávají základním šetřeným prvkem při výzkumech ohledně finanční gramotnosti, jelikož se jedná o nejvyužívanější produkty. Ve výzkumech se zkoumá schopnost porozumět rozdílu těchto dvou prostředků a schopnost popsat tento rozdíl vlastními slovy.

e) Pokladní a směnárenské produkty

V této kategorii se především hovoří o valutové směně, která slouží ke konverzi z jiné měny do české koruny a nebo naopak. Je možné sem ale i zařadit například nákup dálničních, poštovních známek a kolků.

2) Gramotnost cenová

Na předchozí složku finanční gramotnosti tato plynule navazuje, jelikož souvisí s tvorbou peněžní ceny na trhu. Cenová gramotnost je v jádru porozumění cenovým mechanismům u zboží a služeb, umět si spočítat výhodnost jednotlivého nákupu a být ostražitý ohledně marketingových akcí (umět si spočítat pomocí procent výhodnost slev a akcí). S tvorbou cen souvisí také inflace (cenová hladina), jež se promítá do procesu tvorby cen. S pochopením inflace se jedinec také setkává s pojmem „časová hodnota peněz“, tento termín označuje koncept toho, že peníze v různém časovém období mají jinou hodnotu, tedy že za jejich hodnotu se dá koupit rozdílné množství statků.

3) Gramotnost rozpočtová

Kompetence zaměřená na vlastní hospodaření, tedy nakládání s finančními aktivy a s finančními závazky. Aktiva neboli majetek, nemusí mít jenom peněžní formu, ale veškerý hmotný i nehmotný majetek lze vyčíslit a lze s ním tak pracovat. Důležité při rozpočtové skladbě je samozřejmě i správa závazků, kdy musí být jedinec

schopen tyto závazky plnit a zároveň umět se rozhodnout o důležitosti vytvoření tohoto závazku. S tímto se pojí problematika obchodních nabídek bank a nebankovních subjektů na finanční produkty, jenž mají různorodé podmínky a nemalá část z nich je spíše riziková a pro klienta nevýhodná. Kompetence ohledně rozpočtu je o řazení priorit a vyhodnocování rizik/výnosů spojených právě s příjmy/výdaji, aktivy/závazky (Hesová, Zelendová, 2020).

Ve Spojených státech amerických již v roce 2003 vznikla kongresem podpořená stránka (MyMoney.gov) věnující se finanční gramotnosti, zvláště s důrazem na vzdělávání mladých lidí. Jedná se o jednoduchý manuál, který jednoduše předává základy nakládání s penězi a je obohacen o kalkulačky, například ohledně investování. v tomto manuálu mimo jiné uvedeny principy finanční gramotnosti, které by měly být dostatečně důležité pro fungování, pokud si jedinec tyto principy osvojí:

1) *Earn (získat, vydělat)*

Důraz je kladen především na povědomí o tom, jaké složky má výplata peněz a v této kategorii jde i o vzdělávání ohledně daňového systému, který je samozřejmě přizpůsobený americkým realitám. Je možné sem ale vztáhnout obecně rozdíl mezi hrubou a čistou mzdou, jaké jsou u hrubé mzdy odvody a pokud to vztáhneme na Českou republiku, zde bychom hovořili i o strhnutém pojistném na zdravotním a sociálním pojištění.

2) *Save/Invest (ušetřit, investovat, uložit)*

Tento manuál si neklade za cíl zasvětit jednotlivce do investování, snaží se budovat základy, tedy představuje koncept uložení peněz a následně jeho zhodnocení pomocí jednoduchých bankovních produktů. Při výuce finanční gramotnosti je ale důležité klást důraz na tvoření úspor pro nečekané účely a investování a následné zhodnocování patří až do pokročilejší fáze výuky.

3) *Protect (chránit)*

Zde je opět naráženo na specifika ekonomického systému ve Spojených státech, jelikož v této sekci manuál apeluje na osobní zodpovědnost a tvorbu zdravotního pojištění, což v České republice není ve finanční gramotnosti tak zásadní, jelikož je zde veřejný zdravotní systém. Je ale užitečné vzdělávat o jiných druzích

pojištění, například jako zajištění proti invalidnímu důchodu a pro pracovní neschopnost.

4) *Spend (utratit)*

Tuto kompetenci je možné srovnat s výše zmíněnou cenovou gramotností, jelikož i zde je kladen důraz na znalosti mechanismů cen zboží a služeb a znalost fungování inflace.

5) *Borrow (půjčit)*

Do této sekce lze zahrnout správu závazků, kdy je potřeba rozlišovat druhy závazků, které jsou nepotřebné, rizikové a nebo ty, co rozšiřují náš majetek (například hypoteční úvěr na koupi nemovitosti) (MyMoney, 2023).

3.2.2 Prvky finanční gramotnosti

1) *Finanční vědomosti*

Tento prvek obsahuje veškerou vědomost o fungování finančního světa a jeho konceptů od těch základních (správa vlastního rozpočtu) až po porozumění pokročilejší problematiky (monitorování trhu). Tuto vědomost je možné dělit na více dílčích prvků: vědomost co se týče pojmů (pojmová vědomost), procedurální vědomost a aplikovanou vědomost. Mezi základní vědomosti náleží: získání povědomí o šetření a ukládání peněz, plánování rozpočtu a nauka o informovaných rozhodnutích (Grzesiuk, Korczak, Swiecka, 2019).

2) *Finanční dovednost*

Ta plynule navazuje na finanční vědomost, která dává teoretické základy k praktickému využívání, jako je například analýza trhu, která má vést k využití ku vlastnímu prospěchu. Při osvojení této dovednosti dokáže jedinec vycítit a využít vhodné příležitosti na trhu a zároveň dokáže rozeznat jednotlivá rizika. Dovednosti, které vycházejí z vědomostí jsou například: jak konkrétně získat a alokovat finanční prostředky (formou investování a umět brát v potaz náklady při svých finančních rozhodnutích) (Grzesiuk, Korczak, Swiecka, 2019).

3) *Finanční postoje*

Pozitivní finanční postoj je motivace se neustále učit a využívat své nabyté vědomosti a dovednosti v běžném životě, což je důležité především vzhledem k turbulentním podmínkám na finančním trhu a zvyšující se nabídce finančních produktů a jejich forem. Pokud má jedinec motivaci se finančně vzdělávat a má k těmto změnám pozitivní postoj, ulehčuje mu to fungování v běžném životě a je víc odolný vůči rizikům, která tyto turbulentní změny mohou přinášet. Ve finančním postoji se nebere ohled jen na dlouhodobé osobní cíle jedince, ale i na blahobyt lidí okolo něj, například jeho nejbližších (Grzesiuk, Korczak, Swiecka, 2019).

4) *Finanční chování*

Umět se pohybovat ve specifických finančních situacích, s čímž souvisí i vybudování rutinních návyků k lepšímu řízení svých finančních zdrojů, jako příklad lze uvést určitou disciplínu při správě svých finančních prostředků či důslednost při plnění finančních závazků (Grzesiuk, Korczak, Swiecka, 2019).

3.3 Monitoring finanční gramotnosti v Evropské unii

Evropská unie vydává doporučení ohledně finanční gramotnosti, jež se snaží koordinovat způsob výuky v jednotlivých zemích. Vychází z metod států, které mají dle průzkumů nejvyšší rating finanční gramotnosti. Ve zprávě z roku 2018 jsou vyzdvižnuté tyto oblasti, do kterých se výše a kvalita finanční gramotnosti promítá, a proto se tak stává pro orgány Evropské unie důležitým aspektem ve vzdělávání:

1) *Větší míra plánování spojená se starobním důchodem*

Méně finančně gramotní jedinci nemají tendenci plánovat strategii na starobní důchod, nevyužívají další pilíře důchodového systému a jsou odkázáni na důchod poskytovaný státem, což způsobuje zatížení celého systému (především z důvodu nastaveného systému, který se stává neefektivní v případě snižující se porodnosti a vyšší mírou dožití, což způsobuje větší počet lidí, kteří důchod pobírají a snižující se počet lidí, od kterých jsou peněžní prostředky vybírané). Dle výzkumu z roku 2015 se rozdíl v plánování v důchodu s ohledem na výši finanční gramotnosti liší až o 10 procentních bodů.

2) *Diverzifikace majetku obyvatelstva*

Obyvatelé s vyšší finanční gramotností disponují rozmanitějším portfoliem aktiv a jsou účastníky na finančním trhu, především akciových portfolií. Tím se více podílejí na rozvíjení ekonomického růstu v dané zemi a jsou mnohem více zajištěni proti riziku.

3) *Lepší výchozí podmínky pro rozhodování o úvěru*

Vyšší finanční gramotnost přispívá k lepší informovanosti ohledně úvěrových podmínek a mechanismů. Lidé více váhají o možnosti úvěru, mají znalosti o bankovních sazbách a poplatcích a využívají méně rizikové finanční nástroje. Zpráva z OECD z roku 2005 například upozornila na to, že mladí lidé ve Velké Británii hojně využívali služby spojené s kreditními kartami, ale tím se jim zhoršoval kreditní rating u bank, což v pozdějších letech pro ně bylo spíše nevýhodné – vyšší sazby u úvěru, nižší hodnocení bonity klienta atd.

4) *Informovanější alokace zdrojů*

Schopnost správného sestavení portfolia, vyhodnocení rizikovosti a plánování do budoucna je důležité nejen z pohledu jedince, ale hraje i důležitou roli co se týče makroekonomického pohledu. Více lidí se zajištěným majetkem je odolnější vůči finančním krizím, inflaci a mimoekonomickým vlivům, které mohou negativně ovlivňovat ekonomickou situaci země (živelné katastrofy, války). Obyvatelé s vyšší informovaností ohledně alokace majetku jsou schopnější se zajistit vůči finančním ztrátám, tím se stávají méně zatěžující pro systém jako celek (Batsaikhan, Uuriintuya, Demertzis, Maria, 2018).

5) *Vyšší plánování úspor u starších žen a lidí s nižšími příjmy*

Ženy jsou z historického hlediska v nevýhodě (co se týče plánování finančních rozhodnutí) oproti mužům. Průměrně totiž disponují nižším důchodem z důvodu nižšího začlenění v pracovním procesu kvůli mateřství a disponují nižšími úsporami oproti mužům. To je staví do méně výhodné pozice a jsou tak odkázány na někoho jiného.

Vzdělávání ohledně financí dává možnost nejen ženám, ale obecně lidem s nižším příjmem a majetkem efektivně spravovat své prostředky a zvyšovat tak jejich

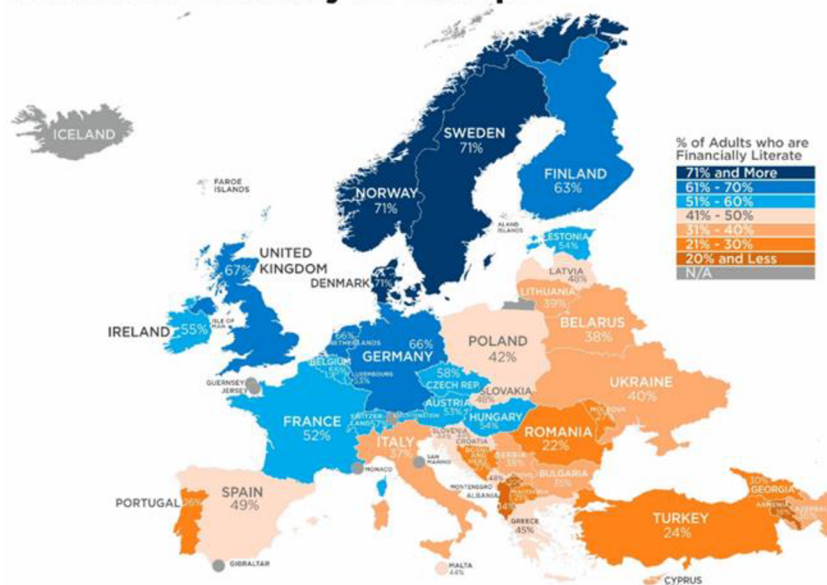
blahobyt. Staří lidé jsou navíc dle výzkumu mnohem víc náchylnější k finančním podvodům, a to nejen ze strany podnikatelských subjektů, ale i od jejich blízkých (rodiny) (Teachers Insurance and Annuity Association of America, 2018).

6) *Budování finanční gramotnosti již v mladém věku*

Pokud se výuka finanční gramotnosti podchytí již v raném věku, je větší možnost pro rozvinutí správných návyků, ze kterých jedinec bude čerpat celý život. Vysoká míra vzdělanosti v této sféře ovlivní všechny předchozí body uvedené výše. Dojde ke zlepšení ve finančním plánování, alokaci zdrojů, přemýšlení o riziku a z toho následně bude benefitovat systém jako celek (Batsaikhan, Uuriintuya, Demertzis, Maria, 2018).

3.3.1 Rozdíly mezi zeměmi v Evropské unii

Financial Literacy in Europe

Obrázek 2 Výše finanční gramotnosti v zemích Evropské unie (zdroj: S&P Global FinLit Survey, webová stránka: HowMuch)

Na obrázku výše je možné vidět barevně rozlišenou škálu úrovně finanční gramotnosti napříč Evropou. Původní data jsou ze studie z S&P Global FinLit, které dělali šetření nejenom v Evropě, ale i v severní a jižní Americe. Data do mapy zpracovala webová stránka HowMuch.

Průměrná míra finanční gramotnosti dle měření z roku 2018 je 52 %. Jednalo se o dotazníkové šetření ohledně znalosti a povědomí o finančních produktech a pojmech, respondenti byli seznámeni s hypotetickou finanční situací a jejich úkolem

bylo se rozhodnout mezi několika variantami, přičemž měli vzít v potaz vstupní podmínky, míru rizika, výnosnost atd.

Skandinávské země získaly nejvyšší skóre nejen v rámci Evropy, ale celosvětově. Na prvních příčkách dle této studie jsou Dánsko, Norsko, Švédsko a až za nimi je neevropská země (Kanada).

Nižší finanční gramotnost je zaznamenána také u států v Evropské unii, které do Evropské unie vstoupily okolo roku 2004 (sem je možné zařadit i Českou republiku). Většinou se jedná o postsovětské země a nebo země, které měly problém splnit všechna kritéria pro vstup.

Zároveň na mapě je možné vidět, že míra finanční gramotnosti má vzrůstající tendenci z jihu na sever. Nejnižší míru finanční gramotnosti má Rumunsko (22 %).

Studie také kladla otázku, zda míra finanční gramotnosti souvisí s výší příjmu obyvatel (HDP/počet obyvatel). Vysvětlovalo by to spojitost mezi nejbohatšími zeměmi světa a jejich vysokou mírou finanční gramotnosti, ale mimo žebříček 38 % nejbohatších států již tato spojitost nefungovala. Autoři dospěli k závěru, že mnohem víc, než HDP na obyvatele ovlivňuje výší finanční gramotnosti podpora její výuky a legislativní prostředí, například rozšířená ochrana spotřebitele.

3.3.2 Genderová rozdílnost ve finanční gramotnosti

Ženy jsou průměrně v Evropské unii o pět procentních bodů méně finančně gramotné než muži. v celosvětovém měřítku je tento rozdíl vyšší. Souvisí to nejen s výší příjmu, ale především s tím, že muži většinou dělají ve společné domácnosti více finančních rozhodnutí než ženy. Z výzkumů tedy vychází, že obecně starší muži mají větší přehled ve finančních záležitostech a termínech než starší ženy. Zároveň dle výzkumu jsou mladé dívky více ve finančním rozhodování kontrolovanější než chlapci a jsou k finanční samostatnosti vedeny později, což je možné opět promítnout do výše finanční gramotnosti. Tyto genderové rozdíly ve finanční gramotnosti je možné vidět v zemích jako Norsko a Nizozemsko, kde jsou pro ženy mnohem rovnější podmínky a kde celková míra finanční gramotnosti je na předních příčkách žebříčku (Furrebøve, Frølich, Nyhus, Musau, 2023).

Dle studie z DIW Economic Bulletin jsou zapotřebí tři kroky, aby se rozdíl mezi výší finanční gramotnosti mezi ženami zvýšil a přispěl tak k větší rovnosti:

- 1) Zvýšení obecné numerické vzdělanosti mezi dívkami, jelikož v mnoha zemích jsou dívky opomíjené v matematickém vzdělávání (což je pro finanční gramotnost jedna z klíčových znalostí).
- 2) Při výuce přistupovat k dívkám individuálněji a posílit jejich sebevědomí, co se finančního rozhodování týče. Z odpovědí na otázky ve výzkumech jsou ženy mnohem více nejisté, odpověď „nevím“ se výrazně objevuje více u žen než u mužů.
- 3) Celková změna postavení žen ve společnosti, především jejich větší začlenění do pracovního trhu, včetně umísťování žen na vyšší kariérní pozice, snížilo by to několik aspektů nerovnosti ve společnosti, včetně finanční gramotnosti (Hasler, Lusardi, 2017).

3.4 Ústavní péče

Ústavní péči v České republice upravuje zákon č. 109/2002 Sb., přičemž aktuální znění zákona je od 1. 1. 2014 do 31. 12. 2024. Mezi zařízení ústavní péče jsou zahrnuty:

- diagnostický ústav,
- dětský domov,
- dětský domov se školou,
- výchovný ústav.

Diagnostický ústav představuje „krátkodobé řešení“ (maximálně na 8 týdnů), jeho hlavní náplní je provést psychologické vyšetření a následně zavést odpovídající formu terapeutické činnosti, jež se snaží o zlepšení situace dítěte. Na základě tohoto vyšetření, zařízení vyhotoví souhrnnou diagnostickou zprávu s následným doporučením. Mezi tato doporučení patří například i umístění dítěte do pěstounské péče, dětského domova anebo k osvojení.

Dětský domov je zařízení, jehož funkcí je poskytovat dětem péči, a to výchovného, sociálního a vzdělávacího charakteru. Do domovů se umísťují děti ve věkovém rozmezí od 3 do 18 let anebo nezletilé matky s dětmi. Mezi hlavní úskalí dětského domova je co nejuvěrnější přiblížení výchovy dítěte, jako kdyby vyrůstalo v rodině. Jelikož ale vychovatelé nemají možnost být s dětmi v takto úzkém kontaktu a dochází k jejich střídání v rámci fungujícího provozu dětského domova, není

aplikován individuální přístup výchovy, který by ale měl být esenciální k co nejlepšímu rozvoji jedince.

Dětský domov se školou je typ zařízení, kam jsou umisťovány děti s poruchou chování a s psychickými problémy, které vyžadují léčebnou péči. Dále děti se soudně uloženou ochrannou výchovou anebo nezletilé matky. Na rozdíl od dětského domova jsou sem umisťovány děti až od šesti let (od věku, kdy začíná povinná školní docházka). Může sem být umístěno i dítě nad 12 let, pokud vykazuje závažnou poruchu v chování, jež mu znemožňuje navštěvovat klasické školní zařízení.

Výchovný ústav je určen pro děti nad 15 let, kterým je uložena ústavní výchova s ochranou kvůli závažným poruchám v chování, jedná se tedy o podobné zařízení jako dětský domov se školou, ale je určen starším dětem, ty tu mají možnost navštěvovat další školy a učiliště (Zákon č. 109/2022 Sb.).

V následující tabulce je možné vidět počet dětských domovů dle krajů České republiky:

Statistika dětských domovů 2022/2023					
Kraj	Počet dětských domovů	Celkem umístěných dětí	Nezletilé matky	Děti nezletilých matek	Cizinci
Hlavní město Praha	4	141	0	0	13
Středočeský kraj	17	473	0	0	6
Jihočeský kraj	9	275	0	0	1
Plzeňský kraj	7	257	2	2	12
Karlovarský kraj	3	194	0	0	1
Ústecký kraj	17	725	2	1	8
Liberecký kraj	7	192	0	0	0
Královéhradecký kraj	7	212	0	0	5
Pardubický kraj	6	146	0	0	5
Kraj Vysočina	9	239	0	0	0
Jihomoravský kraj	11	280	0	0	1
Olomoucký kraj	11	310	0	0	0
Zlínský kraj	12	232	1	1	0
Moravskoslezský kraj	18	585	5	1	0
Celkem	138	4261	10	5	52

Tabulka 3 Statistika dětských domovů 2022/2023 (vlastní zpracování na základě dat MŠMT)

Celkově je v republice 138 dětských domovů a jedná se o samostatnou kategorii dětských domovů. v roce 2022/2023 žije 4261 dětí, z toho deset jich je nezletilých matek, společně s nezletilými matkami žije v domovech 5 dětí. v tabulce lze ještě vidět cizince, tedy děti nenarozené v České republice, těch je v dětských

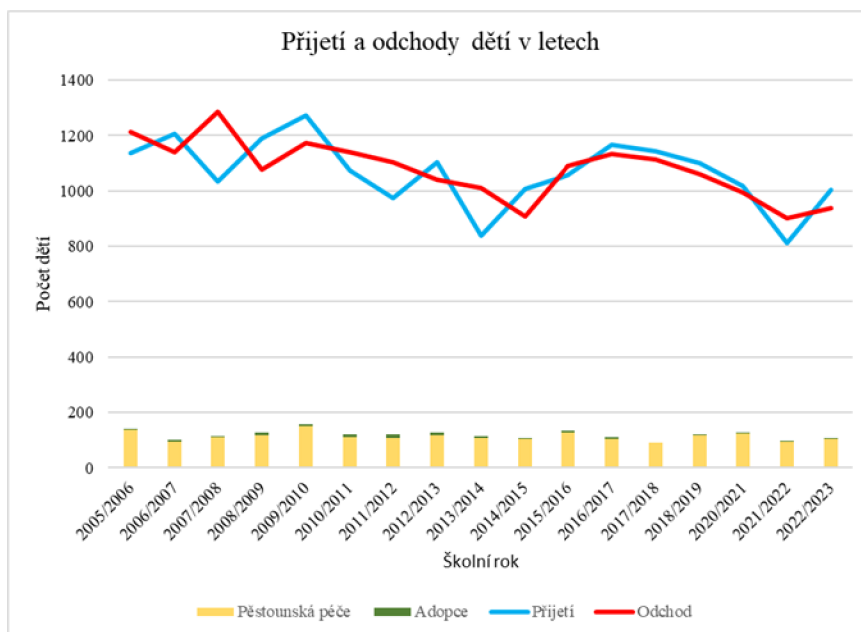
domovech 52. Nejvíce dětských domovů se nachází v Moravskoslezském, Ústeckém a Středočeském kraji (tomu také odpovídá počet umístěných dětí).

V tabulce níže je možné vidět statistiku přijetí dětí do dětských domovů a počet dětí, které domov opustily. Statistika Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy se uvádí ve školních letech. Nejčastěji děti domov opouští po dosažení osmnácti let (popřípadě dvaceti šesti, pokud ještě studují), mezi další důvody patří pěstounská péče, adopce, podmíněčné propuštění a pobyt dítěte mimo dětský domov, ale stále v ústavní péči. Počet dětí, které jdou do pěstounské péče se pohybují okolo stovky ročně, u adopce hovoříme o jednotkách případů.

Školní rok	Přijetí	Odchod				
		Celkem	Z toho pěstounská péče		Z toho adopce	
			Počet dětí	Procentuální vyjádření	Počet dětí	Procentuální vyjádření
2005/2006	1 136	1 212	136	11,22%	5	0,41%
2006/2007	1 207	1 141	95	8,33%	6	0,53%
2007/2008	1 034	1 285	111	8,64%	4	0,31%
2008/2009	1 190	1 078	119	11,04%	8	0,74%
2009/2010	1 272	1 172	152	12,97%	4	0,34%
2010/2011	1 074	1 140	111	9,74%	9	0,79%
2011/2012	974	1 104	109	9,87%	13	1,18%
2012/2013	1 103	1 041	118	11,34%	8	0,77%
2013/2014	839	1 010	109	10,79%	4	0,40%
2014/2015	1 007	909	104	11,44%	2	0,22%
2015/2016	1 057	1 089	128	11,75%	7	0,64%
2016/2017	1 166	1 134	106	9,35%	4	0,35%
2017/2018	1 142	1 113	92	8,27%	0	0,00%
2018/2019	1 101	1 062	116	10,92%	3	0,28%
2020/2021	1 019	994	123	12,37%	1	0,10%
2021/2022	811	902	96	10,64%	1	0,11%
2022/2023	1 004	939	105	11,18%	3	0,32%

Tabulka 4 Přijetí a odchody dětí z dětských domovů (zdroj: statistika MŠMT, vlastní zpracování)

Data z tabulky lze vidět i níže na grafu

Obrázek 3 Graf: Vývoj přijetí do DD a odchody z DD, (vlastní zpracování na základě statistiky MŠMT)

Počet přijatých a odcházejících dětí kolísá okolo čísla tisíc za rok. v prvních letech docházelo spíše ke střídání toho, zda bylo víc dětí přijatých než těch, které domov opouštěly. Od školního roku 2016/2017 vidíme mírný pokles u obou těchto ukazatelů, přičemž přijatých dětí bylo mírně víc. Nejvíce dětí do pěstounské péče šlo ve školním roce 2009/2010 (152 dětí), nejvíce adopcí bylo o dva roky později (13 dětí za rok). Většinou jdou do pěstounské péče a adopce děti pod patnáct let věku, starší jsou výjimkou. Nejméně do pěstounské péče i do nové rodiny šly děti v roce 2017/2018 a v roce 2021/2022. Počet adoptovaných dětí má obecně od roku 2011/2012 sestupnou tendenci.

Odcházení dítěte z dětského domova probíhá v momentě jeho zletilosti, v 19 letech, pokud mu byla prodloužena ústavní výchova a nebo ve 26 letech, pokud dítě ještě studuje. Jeho následné zaopatření je definované v zákoně 109/2002 Sb. v §33: „Dítěti, jemuž byl ukončen pobyt v zařízení z důvodů uvedených v § 24 odst. 5 písm. b) a c), se podle jeho skutečné potřeby v době propouštění a podle hledisek stanovených vnitřním řádem poskytne věcná pomoc nebo jednorázový peněžitý příspěvek. Dále se dítěti ve spolupráci s orgánem sociálně-právní ochrany dětí poskytuje poradenská pomoc se zajištěním bydlení a práce, a dále je dítěti i po opuštění zařízení poskytována poradenská pomoc při řešení tíživých životních situací.“ (109/2002 Sb.)

Tato forma s sebou přináší několik problémů: jedná se o jednorázovou pomoc, dítě musí tedy skrz vlastní iniciativu začít umět hospodařit s nově nabytým majetkem. Do této chvíle žilo ale v ochranném prostředí, nemuselo si samo nakupovat a ani vařit a dostávalo pravidelné kapesné. Do chvíle opouštění dětského domova tak nemají motivaci přemýšlet o peněžních prostředcích a nějak se realizovat v dosažení vlastního příjmu (brigády atd.).

Matoušek mimo jiné hovoří i o „únavě ze systému“, kdy mladý dospělý člověk opouštějící dětský domov má nízkou ochotu žádat o pomoc nějakou instituci. Zároveň mu chybí sociální kapitál ve formě rodiny, která je pro mladého dospělého velmi důležitá.

Mezi příklady systémových změn navrhuje Matoušek například tyto:

- Deinstitutionalizace neboli vyrůstání dětí v menších skupinách s rozdělenými bytovými jednotkami, aby se děti naučily samostatně hospodařit v rámci vlastního bydlení

- Vhodná terapeutická péče, která pomůže vybudovat vlastní identitu, definovat cíle a vyrovnat se s minulostí. Především nezbytné pro děti s traumatizující zkušeností.

- Monitoring rodiny dítěte během jeho pobytu v dětském domově

- Využívat domy na půli cesty (samostatné byty, kam se děti přestěhují a učí se samostatně fungovat, ale stále s pomocí sociálních pracovníků).

- Legislativní pomoc pro děti opouštějící dětský domov v rámci kontinuální pomoci i po dosažení plnoletosti (aby se mladý dospělý neztratil v systému, ale udržoval se sociálními pracovníky kontakt a měl pomoc si říct o pomoc).

- Podpora dětí v následujícím vzdělání a podpora u zaměstnavatelů u zaměstnání dítěte z dětského domova.

- Samotný odchod z dětského domova pojmout individuálně dle potřeb dítěte.

- Podpora následného, především dostupného, bydlení pro mladé dospělé z dětských domovů, například ze strany obce.

- Větší síť dobrovolníků a poradenských kanceláří pro mladé lidi z dětských domovů, rozmístěných po celé republice (Matoušek, 2019).

3.4.1 Deinstitutionalizace

Mezi nejrozšířenější alternativu k péči o děti v institucích je pěstounská péče. Pěstoun dítěti poskytuje individuální výchovu, žijí ve společné domácnosti, ale z legislativního hlediska mezi nimi nevzniká vztah rodič – dítě.

Většina dětí v pěstounské péči zná své biologické rodiče a pěstoun má povinnost jejich „vztah“ udržovat. Pěstounovi ze zákona náleží odměna, která se odvíjí od formy pěstounství (viz níže) a od počtu dětí v pěstounské péči. Díky novele zákona z roku 2022 došlo k navýšení příspěvku v průměru o 4 000 korun měsíčně.

Souhrnná zpráva z roku 2020 monitoruje ústavní péči ve 27 zemích Evropské unie, snaha o sumarizaci dat byla již v roce 2007, ale tehdy ještě nebyla dostatečná data pro vyhodnocení. To se změnilo k lepšímu především díky organizacím UNICEF, Eurochild a Lumos.

Následující tabulka monitoruje, na jaké skupiny jsou uplatňovány institucionální řešení (v tomto kontextu zařízení pro více jak 30 osob).

Červená barva v tabulce označuje využívané institucionální služby pro umístování osob.

Zelená barva označuje, že v této zemi nejsou tyto služby využívány.

Šedá barva představuje nedostatek dat pro vyhodnocení.

Šipky směřující nahoru představují vzestupnou tendenci v čase (oproti měření z roku 2007, pokud k tomuto vyhodnocení byla data) a šipky směřující dolů naopak znázorňují sestupnou tendenci využívání institucionalizovaných služeb.

Země	Děti	Děti s handicapem	Dospívající s handicapem	Dospívající s mentálními problémy	Starší	Děti migrace
Rakousko				↓		
Belgie	↑			↓		
Bulharsko	↓	↓				
Kréta	↓	↓	↓			
Kypr						
Česko	↓		↓			
Dánsko						
Estonsko	↓		↓			
Finsko		↓	↓			
Francie					↑	
Německo					↑	
Řecko						↓
Maďarsko		↓		↑		
Irsko		↓	↓	↓	↑	
Itálie	↑	↑				
Lotyšsko	↓	↓	↑			
Litva	↓	↓	↓			
Lucembursko			↑			
Malta						
Nizozemsko						
Polsko	↓	↓				
Portugalsko			↑			↓
Rumunsko	↓	↓		↓	↑	
Slovinsko						
Slovensko	↓		↓		↑	
Španělsko						
Švédsko						

Tabulka 5 Způsob institucionalizovaného umístění osob (vlastní zpracování)

Umisťování dětí do ústavní péče v podobě institucí, kde se nachází třicet a víc dětí, praktikuje většina států Evropské unie, část z nich ale v menší míře než před třinácti lety, kam lze řadit například i Českou republiku. Rakousko, Irsko a Švédsko tuto formu neprotikuje vůbec. Švédsko je i jako jediná země, která využívá převážně neinstitucionální formu péče, což začíná být trend v západní Evropě. Jedna z těchto alternativ je například umisťování dětí do pěstounské péče. I s touto formou ale vyvstávají problémy, například ohledně financování a nedostatku pěstounů. Ze studie ale vyplývá pozitivní trend, tedy větší důraz na rozdělování do menších komunit, aby se nejednalo jen o velké skupiny, které ve výchově nejsou efektivní. Trend v podpoře pěstounství je vidět napříč celou Evropou, ať už západní anebo východní státy.

Nejindividuálněji na tom je v rámci Evropské unie Švédsko. To začalo s přeměnou institucionálních ubytovacích zařízení pro děti s handicapem a pro lidi s duševním onemocněním reformou v Zákonu o sociálních službách již v 90. letech. Místo starého způsobu je zde aplikována individuální asistence a péče a pokud tito lidé žijí v nějaké státem zřízené instituci, vždy v ní disponují vlastním bytem a žijí zde pospolu v menších komunitách. To platí jak pro děti s handicapem, tak i dětem v ústavní péči z jiných důvodů. Důraz je zde tedy kladen na osobní asistenci, a ne život v ústavu. Jako hlavní změnu v devadesátých letech byly také domovy pro dospívající, které slouží jako přechodné řešení, kde se dospívající mají naučit samostatnosti a vyzkoušet si samostatné bydlení, ale s určitou mírou asistence (Šiška, Beadle-Brown, 2020), (Sedlick, 1998).

Tým autorů v roce 2002 zkoumal mezinárodní srovnání přístupů k pěstounské péči a navrhnul model profesionální pěstounské péče, kdy náhradní rodina má mít speciální výcvik a zároveň fungovat pro dítě i jako terapeut. Jednalo by se jak o dlouhodobou pomoc (v řádu let), tak i o krátkodobou, kdy dítě potřebuje být na přechodnou dobu někde umístěno (časové rozmezí dnů až týdnů). Pro tuto formu péče je zapotřebí zastřešující stát, který by tento systém garantoval a kontroloval a zároveň vhodný legislativní rámec. Profesionální pěstouni by se měli rekrutovat z dosavadních pěstounů s dlouholetou zkušeností a z absolventů sociálně orientovaných oborů a dle autorů by měl vzniknout i speciální bakalářský program: „Pěstoun – terapeut“ (Bubleová, 2009).

Dle dotazníkového šetření ředitelů dětských domovů z roku 2015 je hlavní úskalí transformace systému z jeho nynější podoby následující:

- Legislativní rámec, především transparentnost a meziresortová spolupráce zainteresovaných stran.
- Podpora lidských zdrojů. Jelikož se jedná o tak citlivé téma a složitou problematiku, bude zapotřebí vysoká podpora rozvoje lidského potenciálu u vychovatelů/pěstounů. Díky zkvalitnění výcviku a seminářů se může odbourat stereotypnost a neefektivitu dané profese, individualizace a posílit profesionalitu s důrazem na rozvoj dítěte (Vávrová, Kroutilová Nováková, 2015).

Současnou podobu pěstounské péče v České republice upravuje zákon č. 359/1999 Sb. v roce 2022 proběhla novela tohoto zákona a přináší tak dva nové pojmy: zprostředkovanou a nezprostředkovanou pěstounskou péči.

Zprostředkovaná pěstounská osoba je ta, která absolvovala odborné školení a následně byla vybrána jako vhodný kandidát jako pěstoun pro konkrétní dítě. Pěstoun se následně prokazuje dokumentem „Oznámení o vhodnosti“.

Nezprostředkovaná pěstounská péče je taková, která není definována jako zprostředkovatelská. Nejčastěji jde o rodinného příslušníka anebo o osobu blízkou (Matyšková, 2022).

3.4.2 Ústavní péče a finanční gramotnost

Ústavní péče nemůže dokonale nahradit rodinné prostředí a přirozené vzorce, jež by se dítěti dostávaly, kdyby vyrůstal v rodině. Jedinec je v dětském domově skrytý před nástrahami svých finančních rozhodnutí do doby dospělosti. Nemá zde motivaci se o finance zajímat anebo si tvořit finanční rezervu. Všechny nedostatky v této oblasti se většinou projeví při opouštění dětského domova.

Dle autorů vzdělávacího programu pro děti z ústavní péče Edelstein a Lowenstein, jsou důvodem špatné úrovně finanční gramotnosti a následně finanční situace tři základní důvody:

1) Nedostatek finanční podpory od rodiny. Dle průzkumů podporují rodiče své děti i po dosažení plnoletosti, hlavně v případě, pokud studují. Tato podpora může mít i formu jistoty bydlení a pomoci v případě nouze. O tuto jistotu jsou děti z dětského domova ve většině ochuzeni, včetně generačního předávání „bohatství“ v podobě například nemovitosti.

2) Nedostatek úspor. S tím souvisí nedostatečná motivace k vlastnímu příjmu a ukládání peněz, které jsou po opuštění dětského domova nutné k novému začátku. Úspory jsou nedostatečné a podpora ze strany institucí jednorázová.

3) Nedostatek finanční gramotnosti. Tato skutečnost navazuje na druhý bod. Z důvodu nízké finanční gramotnosti děti necítí potřebu plánovat do budoucna a přemýšlet o svých penězích. Zároveň nejsou schopné své prostředky efektivně řídit a tvořit si udržitelný rozpočet. Dle průzkumu z roku 2007 měla jen polovina dětí při opuštění dětského domova založen bankovní účet a měli větší tendenci hledat pomoc skrz úvěr (Courtney, Dworsky, Brown, Colleen, Love, Vorhies, 2011), (Eldstein, Lowenstein, 2014).

Dle výzkumu v České republice, prováděné neziskovou organizací Terezy Maxové, je s odchodem z dětského domova přidružených mnohem víc problémů, které

ale ovlivňují finanční situaci a následně i celý život. Děti z ústavní péče mají velmi nízké procento těch, které jdou studovat na vysokou školu, přes 50 % dětí navštěvuje učiliště, ale téměř polovina jej nedokončí.

Další problémy se pojí s psychologickým faktorem, jako jsou nezpracovaná traumata, nízké sebevědomí a nízká důvěra v instituce. Je tedy nízká pravděpodobnost, že si dítě po opuštění dětského domova požádá o pomoc, zároveň ale mnohdy postrádá základní praktické dovednosti a znalosti. Mnoho dětí po opuštění dětského domova se tak ztratí v systému (bezdomovectví, život na okraji společnosti, kriminalita) (Staňková, Cír, Hirschová, 2017).

3.4.3 Projekty na podporu finanční gramotnosti

Jelikož se finanční gramotnost začíná v posledních letech stávat důležitým tématem (stejně jako například mediální gramotnost, s kterou finanční částečně souvisí), vzniklo několik projektů, jež se zaměřují na výuku v této oblasti. Dle studijního plánu je finanční gramotnost také zařazena do výuky, ale jako náplň jiných předmětů, samostatný předmět pro tuto problematiku není. S výukou finanční gramotnosti je vhodné začít již na prvním stupni základní školy, ale mnohé organizace nezapomínají ani na ohrožené skupiny obyvatel staršího věku, kteří výukou neprošli a mají v této oblasti mezery.

Státní iniciativa

V prosinci 2007 Ministerstvo financí, Ministerstvo průmyslu a obchodu a Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy společně uvedla dokument, který shrnuje způsob výuky finanční gramotnosti ve školách, přičemž tento projekt řídí a zajišťuje Národní ústav odborného vzdělávání. Ministerstvo financí spolupracuje na tomto projektu v rámci politiky ochrany spotřebitele, jelikož základ pro ochranu spotřebitele je jeho informovanost.

Národní ústav odborného vzdělávání předložil jednotlivé standardy pro výuku v různém stupni vzdělávacího procesu (základní škola první stupeň, základní škola druhý stupeň, střední škola) a ty jsou následně implementovány do rámcových vzdělávacích programů. Samotný systém postupného rozvíjení finanční gramotnosti byl navržen následovně:

- 1) Definice finanční gramotnosti

- 2) Formulace standardů finanční gramotnosti
- 3) Příprava systému vzdělávání a podpory pedagogických pracovníků pro finanční vzdělávání
- 4) Implementace standardů finanční gramotnosti do rámcových vzdělávacích program.
- 5) Hodnocení (monitorování) úrovně finanční gramotnosti populace
- 6) Formulace zpětné vazby pro případné úpravy systému
- 7) Pravidelné uveřejňování informací o fungování systému

V následující tabulce jsou vidět témata pro vzdělávání dle stupně vzdělávání, rozdělený na jednotlivé sekce, původní vzdělávací stanovy byly vydány v roce 2007, ale v roce 2017 prošly revizí. Důvod k této revizi byly nově vydané standardy OECD, nové produkty a skutečnosti na finančním trhu a větší vyspělost žáků/studentů v této oblasti (Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách, 2018), (Standard finanční gramotnosti, 2017).

Téma	První stupeň ZŠ	Druhý stupeň ZŠ	Střední škola
Nákup a placení	<ul style="list-style-type: none"> • Představení hotovostních bezhotovostních peněz • Cenové srovnání zboží 	<ul style="list-style-type: none"> • Nakládání s penězi • Utváření ceny dle nabídky a poptávky • Inflace • Nekalé praktiky • Výhody a rizika bezhotovostního platebního styku 	<ul style="list-style-type: none"> • Inflace – vliv na příjmy, výdaje a úvěry • Doklady a smlouvy • Utváření ceny • Směna v cizí měně • Základní finanční produkty
Hospodaření	<ul style="list-style-type: none"> • Rozpočet v souladu s osobními potřebami • Reklamace 	<ul style="list-style-type: none"> • Typy rozpočtu • Hrubý a čistý příjem • Majetek a závazky • Plánování 	<ul style="list-style-type: none"> • Prohloubit úroveň osvojení
Přebytek osobního rozpočtu	<ul style="list-style-type: none"> • Spoření (proč a jak) • Úvěry 	<ul style="list-style-type: none"> • Odlišení spotřeby, úspor a investování • Pojištění 	<ul style="list-style-type: none"> • Výběr vhodného spořicího produktu • Druhy investic • Výběr vhodného pojištění

			<ul style="list-style-type: none"> • Zabezpečení na stáří
Schodek osobního rozpočtu	<ul style="list-style-type: none"> • Vznik dluhu a povinnosti s ním spojené • Rizika půjček • Příklady půjček 	<ul style="list-style-type: none"> • Řešení schodku • Nabídky úvěrů – porovnání • Důsledky nesplácení 	<ul style="list-style-type: none"> • Úroky a RPSN • Výběr nejvhodnějšího úvěru • Problematika oddlužení

Tabulka 6 Rámcově vzdělávací program (vlastní zpracování)

V roce 2014 spustilo Ministerstvo financí společně s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy web *Finanční gramotnost, aneb proč se finančně vzdělávat*. Tento portál shromažďuje informace o projektech ze strany státu, tak je zde k nalezení i národní registr projektů pro vzdělávání finanční gramotnosti. v rámci samovzdělávání nabízí informace ohledně: rodinných financích, finančního trhu, ochrana spotřebitele, úvěrů, peněz a účtů, investicích, pojištění, důchodech a řešení sporů.

Aby mohl být projekt na podporu vzdělávání zařazen do registru, musí splňovat principy vzdělávání finanční gramotnosti definované v Národní strategii finančního vzdělávání 2020. Těmito principy jsou:

- 1) Princip obecnosti – zajišťuje, aby výuka nesloužila jako propagace určitého produktu.
- 2) Princip odbornosti – lektori by měli disponovat znalostmi a praxí, aby byli kompetentní ve výuce v této problematice.
- 3) Princip zacílení – výuka se má soustředit na předem definovanou cílovou skupinu.
- 4) Princip objektivnosti – sdělovat informace objektivně, nikoli subjektivně (Principy nezávislosti ve finančním vzdělávání).

Neziskové projekty

Obecně se neziskové projekty soustředí na výuku finanční gramotnosti pro mladé lidi anebo pro seniory, kde je výuka především zaměřena na digitální finanční gramotnost. Speciálně na výuku finanční gramotnosti v dětských domovech se zaměřuje organizace Mise naděje, původně vzniklá jako studentská organizace na Masarykově univerzitě v Brně v roce 2013. Jejich aktivity se zaměřují na vzdělávání,

ale také na dobročinné projekty pro domovy seniorů a dětské nemocnice (Mise naděje, 2023).

Mezi organizace, které se zabývají vzděláváním žáků základních škol patří například yourchance o.p.s. s programem Finanční gramotnost do škol (pomáhá implementovat výuku finanční gramotnosti do stávajících předmětů a poskytuje know-how učitelů, aby výuka byla interaktivní a v souladu s rámcově vzdělávacím programem) a nebo projekt Nekračni, jež přináší svojí vlastní mobilní aplikaci pro výuku finanční gramotnosti pro partnerské školy, k roku 2022 se jedná o 4 partnerské školy (dle jejich výroční zprávy) (Finanční gramotnost do škol, 2023), (Výroční zpráva, 2022).

Volonté je organizace zaměřující se na pomoc v oblasti finanční gramotnosti mezi lidmi s trestněprávní minulostí, jelikož špatné hospodaření s penězi a vytváření dluhů je jedna z hlavních příčin nezačlenění se do společnosti po propuštění z výkonu trestu a vysoká recidiva. Organizace tak má několik projektů pro podporu zvládnutí dluhové situace a následné vzdělávání pro nový start. Dle výroční zprávy v roce 2021 společnost realizovala v této oblasti 17 projektů a konkrétně jejich projektem dluhového poradenství prošlo 2867 lidí (Volonté, 2022).

Další nezisková organizace pomáhající lidem s trestněprávní minulostí je Rubikon, ta se angažuje i ve finančním vzdělávání pro veřejnost (nabízí placené kurzy uzpůsobené dle potřeby objednavatele – dluhové poradenství, digitální finanční služby atd.) (Výroční zpráva, 2021).

Soukromá iniciativa

Většinou se jedná o projekty společností, které podnikají ve finanční sféře (banky, účetní a auditorské společnosti). Jejich činnosti se soustředí na doučování ve školách, ale řada z nich představila i vzdělávací aplikace a platformy, které mohou sloužit jak k samostudiu, tak i k podpoře výuky finanční gramotnosti ve školách.

Nejznámější platforma jsou: od ČSOB aplikace Filip, aplikace Zlatka – in za podpory Raiffeisenbank a platforma Abeceda peněz od České spořitelny.

Aplikace Filip spadá pod projekt Finanční a digitální vzdělávání ČSOB pro školy, se zaměřením na základní a střední školy, přičemž projekt funguje již od roku 2016. Aplikace vyučuje základní principy zábavnou formou, motivuje žáky ve zdokonalování, odměňuje je body a odznaky a vybízí k neustálému stoupání v herním

scóre. Aplikace je pro děti zdarma, každý si zde může založit účet a pokud vyplní údaj o své škole, může vidět i žebříček v rámci své instituce, což opět působí motivačně a podporuje soutěživost (ČSOB Filip, 2023).

ČSOB získala akreditaci od MŠMT pro výuku finanční gramotnosti, spolupracuje tak se školami, kterým poskytuje výukové materiály a lektory pro vzdělávání v této oblasti.

Platforma Zlatka-in se opět zaměřuje na žáky základních a středních škol. Nabízí rozhraní jak pro žáky, tak učitele. Učitel tak může v této webové platformě sám připravovat látku a soutěžní úkoly. Mimo tuto aplikaci vyvíjí Raiffeisenbank aplikace i pro další předměty, jako dějepis, matematika a nebo zeměpis. Web Zlatka-in disponuje akreditací od MF ČR a spolupracuje se zaměstnanci Raiffeisenbank, kteří chodí do škol vyučovat základy finanční gramotnosti s pomocí pracovních listů spadající pod Zlatka-in (Zlatka-in, 2023).

I Abeceda peněz se zaměřuje na žáky a studenty základních a středních škol, ale nabízí i výuku pro seniory, jelikož finanční svět se prolíná i se světem digitální a zde je u seniorů nízká gramotnost. Česká spořitelna skrz tuto platformu poskytuje výukové materiály pro školy, ale i pro rodiče, aby mohli s dětmi pracovat a rozvíjet tak povědomí o finančních produktech. Výuka pro seniory se především zabývá technologiemi a prevencí před internetovými podvody (Abeceda peněz, 2023).

Všechny tyto projekty a aplikace jsou v nabídce rejstříku projektů MF ČR na jejich stránce Finanční gramotnost aneb proč se finančně vzdělávat.

Zahraniční platformy

Nabídku vzdělávacích portálů ze zahraničí lze najít u Ministerstva financí na jejich webu. Mezi nejrelevantnější patří:

OECD - Financial education

Tento program založila OECD v roce 2003, skrz něj provádí mezinárodní výzkumy ohledně finanční gramotnosti a v roce 2012 představila HIGH-LEVEL PRINCIPLES FOR THE EVALUATION OF FINANCIAL EDUCATION PROGRAMMES. To má za cíl monitorovat a hodnotit vzdělávací programy finanční gramotnosti a vyhodnocovat nejefektivnější variantu. v tomto dokumentu OECD doporučuje, aby byly programy rozděleny do třech skupin:

- 1) Informativní pro zákazníky (pro ochranu spotřebitele)

2) Čistě vzdělávací kurzy doplněné o testování před a po absolvování daného kurzu, aby se mohla dobře hodnotit efektivnost a přínosnost daného kurzu

3) Prohloubení informovaného chování (INFE, 2012)

Mezi další aktivity patří International Network on Financial Education (INFE), což slouží ke koordinaci výuky, a Global Money Week, každoroční akce pro propagaci výuky finanční gramotnosti pro mladé lidi. INFE sdružuje ve svém programu 131 zemí a 282 institucí (především centrální banky a banky). Instituce se mohou připojit v rámci dvou členství, a to „full members“, kteří se aktivně podílejí na aktivitách a sami předkládají meziroční otevřená data ohledně finanční gramotnosti, a „regular members“, ve kterém instituce nehrají aktivní roli, ale benefitují z poskytnutých informací a pracují s nimi. Mezi doplňková členství patří: „Affiliate members“ (určeno pro neziskové a nestátní organizace), „Associate members“ (mezinárodní organizace), „Supporters“ (podporovatelé ze soukromého sektoru) a „Key partners“ (OECD/INFE, 2023).

MyMoney USA

Jedná se o státní vzdělávací platformu ve Spojených státech amerických, zaštitěnou Federal Financial Literacy and Education Commission (FLEC) a funguje od roku 2003.

Financial Literacy and Education Commission byla založena U. S. Department of Treasury a spravuje strategii vzdělávání pro celé státy. Ve spolupráci s ostatními institucemi připravují publikace a sylaby pro výuku finanční gramotnosti pro diferenciované skupiny obyvatel (děti v různých stupních vzdělávacího procesu, děti v ústavní péči, děti vzdělávajících se doma atd.).

MyMoney je webová stránka, kde každý má přístup k základním informacím ohledně finančních návyků a stránka dále odkazuje na další programy a instituce. Stránka má i speciální sekci pro problematiku kryptoměn, jelikož se jedná o nový fenomén okolo kterého vzniká vysoké množství podvodů. Stránka tak odkazuje na vzdělávací videa, varování ohledně podvodů, ale zároveň nabízí i platformy pro investory do kryptoměn. Web se snaží být co nejvíce interaktivní, v nabídce má na vyzkoušení několik druhů kalkulaček (retirement, tax, insurance), budgeting worksheets a checklists pro plánování vlastního rozpočtu. Jelikož v USA není rozšířený sociální systém jako v Evropě, je zde kladen důraz na vlastní zodpovědnost

a vzdělávání finanční gramotnosti se tak soustředí na spoření, investování a pojištění (MyMoney, 2003).

Child and Youth Finance International (CYFI)

Toto hnutí vzniklo ve spolupráci s MasterCard Foundation, jejich hlavním cílem bylo skrz systémovou změnu tkvící ve finančním vzdělávání nastartovat celospolečenskou změnu co se týče vzdělání, zdraví a klimatické změny (organizace svou činnost ukončila v roce 2019). Jejich aktivity se zaměřovali na inkluzivní formu vzdělávání dětí po celém světě ve spolupráci s místními organizacemi. Skrz spolupráci s více než 175 zeměmi vytvořili Collaborative System Change, jenž obsahuje pět taktik: Convene (navázání spolupráce napříč organizacemi a institucemi), Connect (skrz shromáždění institucí je efektivně propojit a navázat spolupráci), Co-Create (vytvoření univerzální strategie), Celebrate (vytvoření ocenění při splnění dílčích cílů), Calibrate (podpora výzkumů pro maximalizaci pozitivních dopadů). CYFI se v roce 2019 přerodilo do technické podpory projektů, nadále se angažuje například v Global Money Week a vydávají vzdělávací publikace pro mladé lidi (CYFI, 2019).

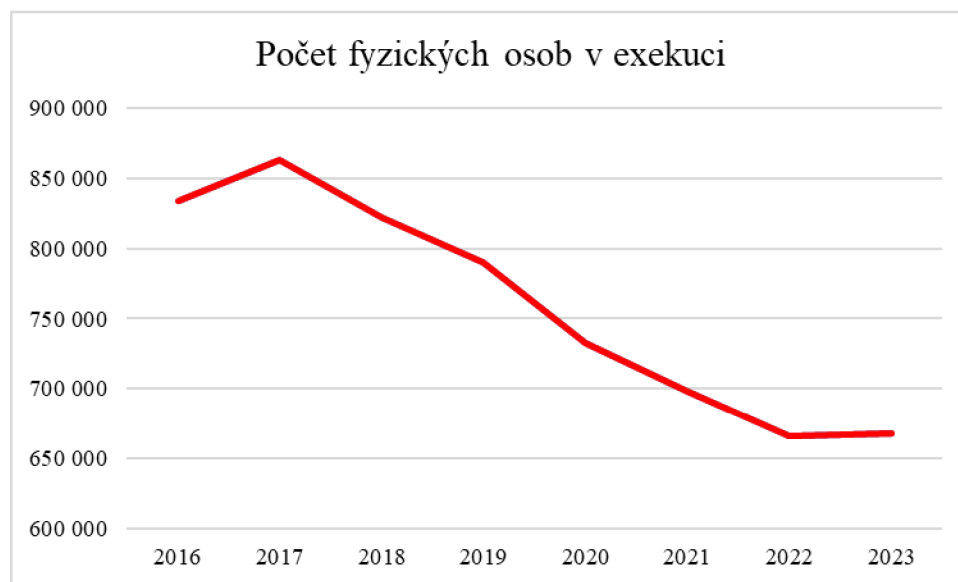
4 Vlastní práce

Tato část práce je rozdělena na dvě části, první je zaměřena na měření finanční gramotnosti obecně, jak může být její výše měřena pomocí různých ukazatelů skrz veřejné, či neziskové instituce. V druhé části je zhodnoceno dotazníkové šetření ohledně finanční gramotnosti v dětských domovech v České republice mezi dětmi ve věku 14 a více let.

4.1 Metodika měření finanční gramotnosti

Jelikož se nejedná o znalosti, které by byly jasně stanovené, ale naopak jde hlavně o praktickou využitelnost, která se v čase neustále mění a vyvíjí, není jednotný způsob, jak finanční gramotnost testovat a vyhodnocovat. Pro výzkum finanční gramotnosti se především využívá dotazníkové šetření a odpovědi jsou následně analyzovány a dávány do kontextu. Mimo tato dotazníková šetření může pro účely zkoumání výše finanční gramotnosti posloužit i statistiky k přidruženým finančním tématům (míra zadluženosti, exekuce atd.).

Na grafu níže lze vidět vývoj počtu fyzických osob exekuci v České republice.

Obrázek 4 Graf vývoje počtu osob v exekuci v České republice (vlastní zpracování)

Od roku 2017 je možné vidět strmý pád počtu osob v exekuci. Záleží, jestli k tomuto trendu přispívá lepší finanční gramotnost či systémové změny a pomoc (například akce Milostivé léto). K 31. 12. 2022 bylo v exekuci také 910 nezletilých osob (451 do věku 14 let a 459 do 18 let), toto číslo je dramaticky menší oproti předchozímu roku 2021, konkrétně o 664 nezletilých dětí.

Průměrný věk občana v exekuci je 46 let, přičemž lidí v exekuci nad 65 let je k roku 2022 67 958 osob. Mezi okresy s největším podílem osob s exekucí patří: Most, Ústí nad Labem a Chomutov.

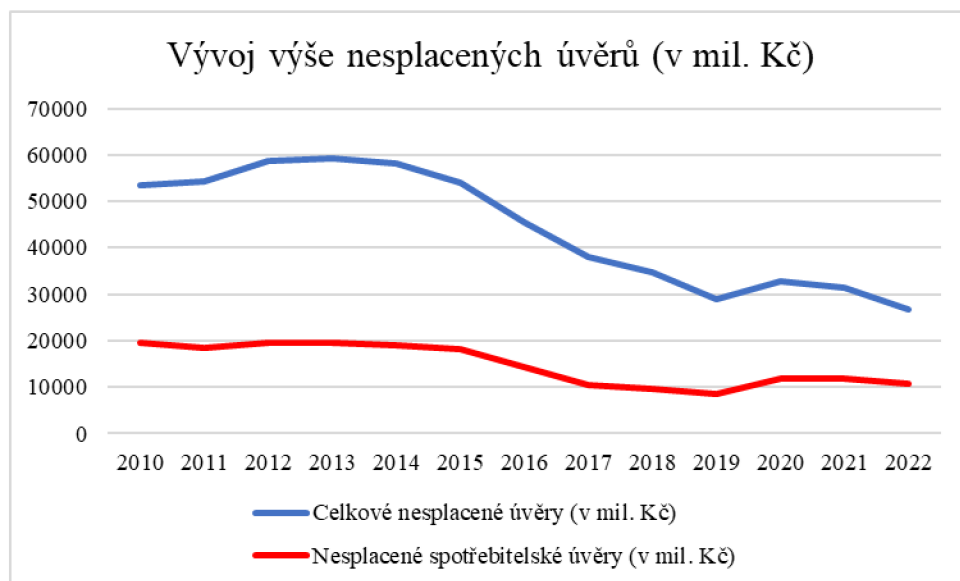
Jako samostatnou statistiku nelze počet exekucí brát jako vypovídající hodnotu o finanční gramotnosti, může to ale přidat díl do uceleného pohledu. Podíl počtu exekucí na osobu je vyšší v regionech, kde je vidět korelace s nízkou gramotností obecně, nejenom té finanční (Exekutorská komora, 2023).

Další statistika, kterou je možné dát do kontextu finanční gramotnosti obyvatelstva je počet nesplacených úvěrů, jejich vývoj a hlavně strukturu.

Česká bankovní asociace dělala v roce 2021 průzkum „Češi a zadlužování“. Jedná se o dotazníkové šetření pomocí strukturovaného dotazníku ve spolupráci s institucí Ipsos. Česká bankovní asociace každý rok vyhodnocuje ukazatel rizikového chování, tedy procento občanů v České republice, jež je zadluženo a zároveň se chová rizikově vzhledem ke své situaci. Dle jejich vyhodnocení je průměrný rizikový občan mezi 27 a 53 lety se základním vzděláním, nejvíce postižený je ústecký, karlovarský a plzeňský kraj, což odpovídá i statistikám ohledně počtu osob v exekuci. Rizikovost chování pramení hlavně z účelu na úvěr, což je většinou dovořená, nebo impulsivní půjčování peněz. Rizikový dlužník si především půjčuje od nebankovních subjektů, kde jsou pro něj horší podmínky (co se týče úroků anebo výše RPSN), ale tyto instituce jsou ochotny půjčovat i rizikovým klientům. Až 50 % občanů s rizikovým chováním si půjčuje s vědomím, že nemá možnost si peníze našetřit a pravidelně tak splácet. Nadpoloviční většina rizikových dlužníků řeší nesplácení půjčky další půjčkou, a tak se dostávají do dluhové spirály. v roce 2021 byl největší podíl nových půjček na koupi automobilu (36 %), oproti předchozímu roku, kdy největší podíl byl na nákup elektronických spotřebičů (Česká bankovní asociace, 2022).

Nejnovější průzkum České bankovní asociace z roku 2022 zkoumal způsob financování spotřeby Čechů. Z výzkumu vyplynulo, že až desetina občanů České republiky, která má zkušenosti s půjčkou (76 %) se chová ve finančním rozhodování rizikově. Což je o procento lepší výsledek než oproti roku 2021. Díky větší edukaci se také snižuje procento Čechů, kteří by půjčku řešili další půjčkou. Největší podíl půjček stále náleží na nákup spotřebního zboží (nákup na splátky), což samo o sobě nemusí být rizikové, pokud jedinec je schopen danou půjčku splácet a využívá tuto možnost jako způsob financování (Česká bankovní asociace, 2022).

Pozitivní posun předkládá i statistika ohledně půjčování občanů na Vánoční dárky (jedná se opět o rizikové půjčování finančních prostředků na zbytnou spotřebu), zatímco v roce 2021 si na vánoční dárky půjčoval každý desátý Čech, v roce 2022 si na vánoční dárky půjčovaly jen 3 % Čechů. k dramatickému poklesu od roku 2015 jak u spotřebitelských úvěrů, tak u úvěrů celkem. Největší podíl na úvěrech u bankovních institucí dlouhodobě zaujímají hypoteční úvěry na bydlení (Česká národní banka, 2023).

Obrázek 5 Graf vývoje výše nesplacených úvěrů od roku 2010 do roku 2022 (vlastní zpracování)

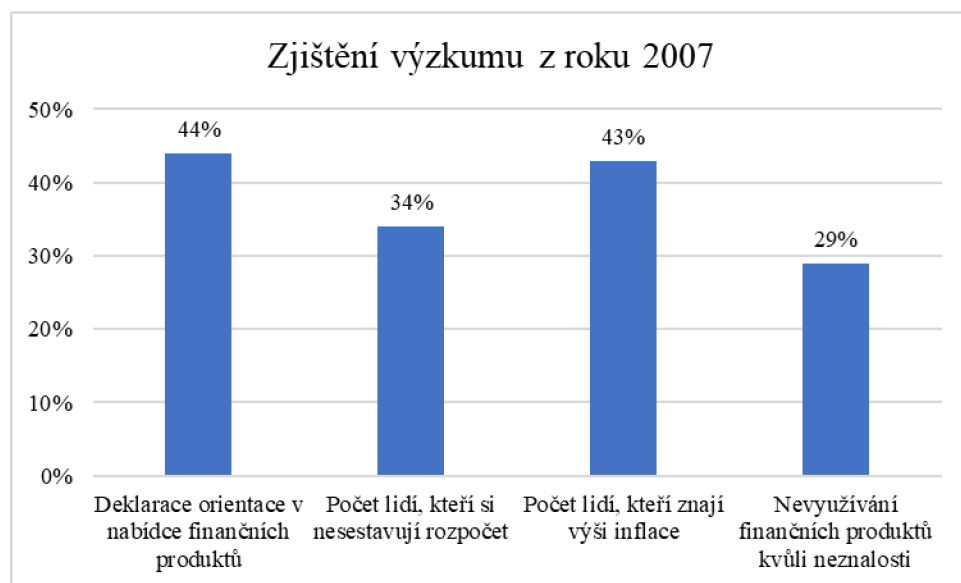
4.1.1 Měření finanční gramotnosti Ministerstvem financí ČR

Ministerstvo financí České republiky (ve spolupráci s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy České republiky a České národní banky) provedlo v roce 2007 první výzkum ohledně finanční gramotnosti dospělého obyvatelstva, následně od roku 2010 dělá každých 5 let dotazníkové šetření na téma finanční gramotnosti obyvatelstva. Do současné doby bylo těchto šetření celkem tři (rok 2010, 2015 a 2020), z nichž lze interpretovat vývoj úrovně finanční gramotnosti. První dvě dotazníková šetření se liší formulací otázek od dvou posledních, proto je jejich porovnání s pozdějšími výsledky složitější, než porovnávání výsledků z roku 2015 a 2020.

1) Výsledky z roku 2007

Výzkum z roku 2007 byl prováděn rozhovorovým šetřením a byl zaměřen na povědomí, co občané u sebe sami deklarují. Dotazník následně neověřoval to, zda je

deklarace občanů pravdivá (například orientace ve finančních produktech), deklarace samotného obyvatelstva může být následně rozdílná od skutečné znalosti. Výzkum se především zaměřoval na sebehodnocení dotazovaných v tématu finanční gramotnosti, tedy jestli se orientují ve finančních produktech a ukazatelích. Většina dotazovaných svou znalost finanční gramotnosti ohodnotila známkou 3, tedy průměrně (MF ČR, 2007).

Obrázek 6 Graf Zjištění výzkumu z roku 2007 (vlastní zpracování)

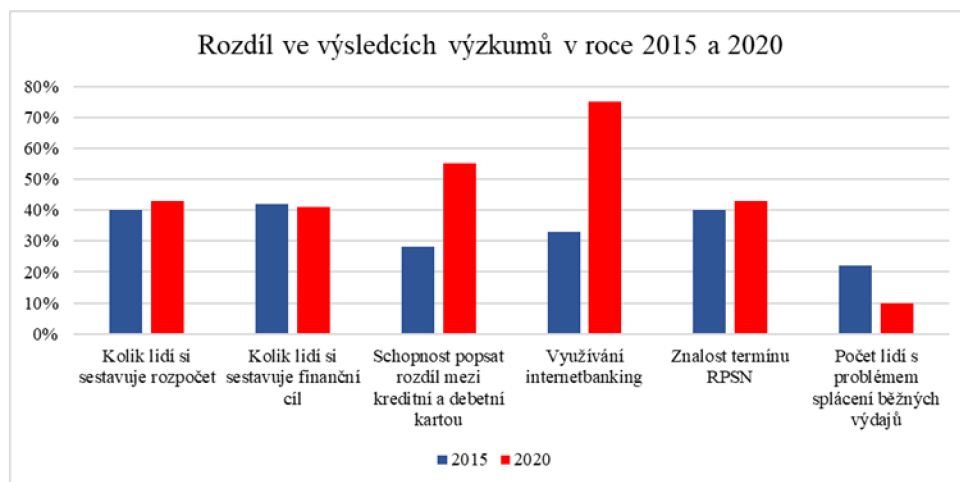
2) Výsledky z roku 2010

Tento druh výzkumu se zaměřil na správu domácích financí, správu rezerv a znalost finančních produktů. Dle hlavního zjištění si vytvářelo 45 % rozpočet a na nečekané výdaje si tvoří rezervu 57 % lidí.

V tomto výzkumu se již dává do porovnání jak deklarace znalosti pojmů, tak jejich skutečná znalost. Stejně jako v pozdějších dvou výzkumech se respondentů výzkumníci ptají, zda znají rozdíl mezi debetní a kreditní kartou. Deklarovaná znalost rozdílu je 62 %, ale ve skutečnosti tento rozdíl znalo o 10 % respondentů méně, tedy 52 %. Další pojem, na který se výzkum se zaměřuje, je roční procentuální sazba nákladů (RPSN), která v odpovědích respondentů jen zřídka figurovala jako rozhodující položka při žádosti o úvěr. Znalost tohoto pojmu deklarovala třetina respondentů, ale z této skupiny jen třetina správně dokázala vysvětlit, co pojem znamená (MF ČR, 2010).

3) Srovnání výsledků z roku 2015 a 2020

Tyto dva výzkumy pro Ministerstvo financí České republiky realizovala výzkumná agentura ppm factum research s.r.o., která zachovala stejnou metodiku, včetně struktury otázek, proto se jejich výsledky měření dobře mezi sebou porovnávají. Na grafu níže lze vidět vývoj odpovědí v letech 2015 a 2020.

Obrázek 7 Graf: Rozdíl ve výsledcích výzkumů v roce 2015 a 2020 (vlastní zpracování)

Jak lze vidět, sestavování rozpočtu a finančních cílů osciluje u obou výzkumů okolo 40 %, není zde žádný dramatický nárůst a ani pokles. Vysoký rozdíl může být zaznamenán mezi znalostí rozdílu kreditní a debetní karty. Schopnost zodpovědět rozdíl mezi kreditní a debetní kartou se zlepšila, v roce 2015 tento rozdíl dokázalo popsat 28 % respondentů, o pět let později tento rozdíl dokáže popsat přes 50 % respondentů. Mírný posun k lepšímu lze vidět i u znalosti termínu roční procentuální sazba nákladů (RPSN), která se posunula ze 40 % na 43 %. Vysoké procento lidí v roce 2020 oproti roku 2015 využívá službu internetbanking (většina respondentů). Desetiprocentní pokles je i u počtu lidí, kteří mají problém se splácením běžných výdajů, i zde se jedná o mírný pokrok (MF ČR, 2015), (MF ČR, 2020).

4.1.2 Měření finanční gramotnosti českou bankovní asociací

Nejnovější výzkum od České bankovní asociace na téma finanční gramotnosti pochází ze srpna roku 2022. Pracuje se zde s termínem Index finanční gramotnosti, neboli bodového ohodnocení úrovně finanční gramotnosti (od 1 do 100 bodů) na základě vyhodnocení dotazníku. Tento ukazatel porovnává i s hodnotou předešlého roku (2021), kdy index finanční gramotnosti byl 55 a v roce 2022 se zlepšil na 56 bodů

Index finanční gramotnosti		
Rok 2021		55
Rok 2022		56
Pohlaví	Muž	60
	Žena	52
Věk	18 – 34	51
	35 – 49	56
	50 – 64	58
	65 a více let	58
Vzdělání	ZŠ, Vyučen/a	48
	Maturita	56
	VOŠ, VŠ	62
Region	Praha	59
	Čechy	56
	Morava	55

Tabulka 7 Index finanční gramotnosti (vlastní zpracování na základě dat od ČBA)

Jak jde vidět v tabulce, nejvyššího indexu dosahují lidé s vysokou školou (62 bodů), nejnižší hodnocení naopak respondenti, kteří mají jako nejvyšší dosažené vzdělání základní školu anebo pokud jsou vyučeni (48 bodů).

Nejproblematictějším segmentem pro respondenty bylo vyhodnotit výhodnost úvěru, správně dokázalo odpovědět 31 % respondentů, což je pokles o dva procentní body oproti výzkumu z předešlého roku.

Většina respondentů (přes 70 %) viní z nižší úrovně finanční gramotnosti nedostatečnou formu vzdělávání na základní a střední škole.

Pozoruhodné je, že ačkoli respondenti s vysokou školou dosáhli nejvyššího bodového ohodnocení, v otázce získávání objektivních informací se jednalo o skupinu s nejnižší úspěšností (29 % mělo problém se získáváním objektivních informací).

Nejspíš i kvůli turbulentní době a nevídaně velké inflaci, se i tato problematika dostává do podvědomí. Tři čtvrtiny respondentů vnímají inflaci jako vážný problém, který ohrožuje jejich rozpočet. Co se týče opatření, tak většina respondentů (60 %) plánuje v rámci úspor šetřit energiemi, 46 % omezí výdaje na zábavu a 45 % plánuje omezit výdaje na spotřební zboží (ČBA, 2022).

4.1.3 Měření finanční gramotnosti OECD a srovnání s ostatními zeměmi

Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) od roku 2013 vydává přehledy finanční gramotnosti, jelikož by dle této organizace mělo jednat o

přední prioritou v rámci vzdělávání, což vyžaduje určitou formu státní strategie pro finanční gramotnost.

Jejich nejnovější přehled vyhodnocuje mezinárodní srovnání finanční gramotnosti a navrhuje i nejefektivnější politickou strategii.

Průzkumu se zúčastnilo 12 z 27 členských zemí, konkrétně: Rakousko, Kolumbie, Česká republika, Estonsko, Francie; Německo, Maďarsko, Itálie, Korea, Polsko, Portugalsko a Slovinsko. Výzkum byl zaměřen na dospělou populaci, tedy lidí nad 18 let a zúčastnilo se jich 125 787.

Zpráva se skládá z několika sekcí:

1) *Finanční gramotnost*

a) Finanční znalost – zde figurovalo 7 otázek, jež se ptaly na základní ekonomické pojmy, jako například inflace (pochopení časové hodnoty peněz), ze které vyplývá uvažování a rozhodování o současné spotřebě versus spoření nebo investice pro budoucí spotřebu (a s tím související rizika).

b) Finanční chování – jedná se o soubor testování s nejvyšší váhou, zkoumáno především zda mají respondenti riziková chování, jakou mají disciplínu ohledně plánování finančních prostředků a zda mají nějaké vzorce, které uplatňují.

c) Postoje k dlouhodobému finančnímu plánování

2) *Finanční začlenění*

3) *Politika finančního vzdělávání*

4) *Potenciální zranitelné skupiny*

5) *Politická doporučení*

Výzkum má opět specifické hodnocení, úroveň finanční gramotnosti hodnotí v bodech, přičemž maximální počet bodů je 21 (při této úrovni jedinec má základní finanční vzdělání a umí ho používat v běžném životě). Ze zkoumaného vzorku respondenti získali průměrně 62 % z těchto bodů. Nejvyšší dosažené skóre bylo naměřeno v Hongkongu a v Číně (14, 8 bodů) a nejnižší v Itálii (11,1), Česká republika dosáhla 13 bodů, což je o dva desetinné body pod mezinárodním průměrem (OECD/INFE, 2020).

4.2 Dotazníkové šetření v dětských domovech v České republice

Dotazníkové šetření zkoumalo prvky finanční gramotnosti mezi dětmi z dětských domovů. Zkoumaný vzorek obsahuje 105 dětí, kteří momentálně bydlí v dětském domově. Sběr dotazníků probíhal skrz online portál, ale většina odpovědí byla nasbírána skrz vychovatelky dětských domovů, které následně vyplněné dotazníky poslaly v papírové podobě. Jelikož se dotazovala vybraná věková skupina, většinou se jednalo o jednotky dětí z různých domovů.

Cílem bylo zjistit informace o přemýšlení dětí ohledně finanční gramotnosti a jejich finanční chování – zda mají nějaké teoretické znalosti, jestli se o problematiku zajímají a jestli si plánují sjednat nějaký bankovní produkt, popřípadě jaký a s kým by toto rozhodnutí diskutovaly.

4.2.1 Vymezení zkoumaného vzorku

Celkově dotazník vyplnilo 105 respondentů, z toho 52 žen, 49 mužů a 4 respondenti, kteří nechtěli pohlaví definovat. Celkově se odpovědi sesbíraly z dětských domovů z Hlavního města Prahy, Jihomoravského kraje, Karlovarského kraje, Moravskoslezského kraje, Olomouckého kraje, Pardubického kraje, Plzeňského kraje, Středočeského kraje, Ústeckého kraje a Zlínského kraje. Konkrétní rozložení je možné vidět na následujícím grafu.

Obrázek 8 Graf: Z jakého jste kraje (vlastní zpracování)

Z grafu je patrné, že největší podíl respondentů je z Plzeňského, Ústeckého a Moravskoslezského kraje.

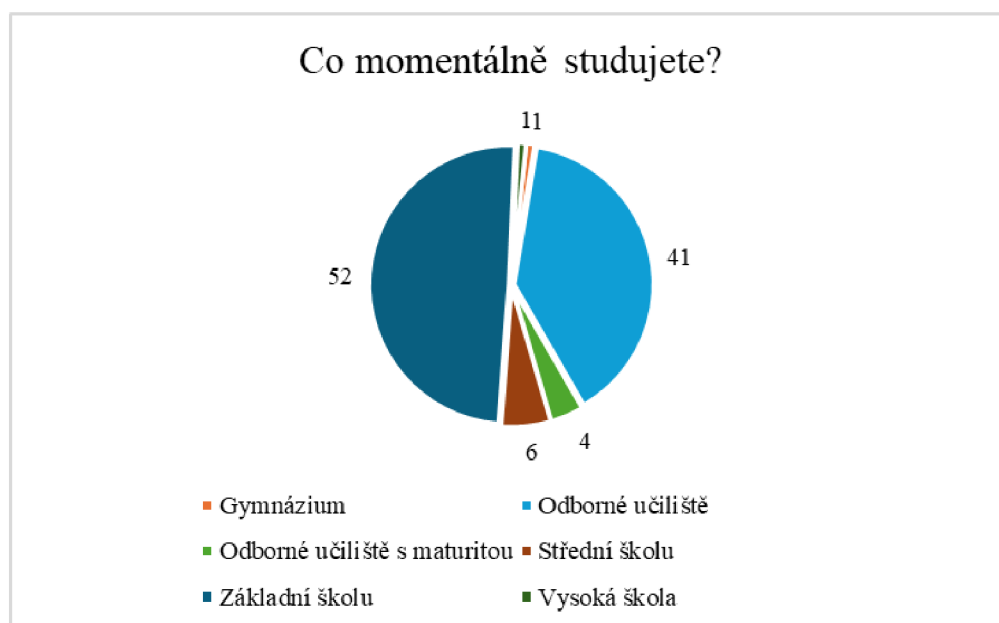
V následující tabulce a grafu lze vidět genderové a věkové složení respondentů, přičemž nejpočetnější skupina dotazovaných je mezi 14. a 16. rokem věku, jeden respondent je mladší 14 let, 26 respondentů je ve věkové kategorii 17–18 a 7 respondentům je 19 a více let.

Pohlaví	Věk				Celkový součet
	méně než 14	14 - 16	17 - 18	19 a více	
Jiné	0	3	1	0	4
Muž	0	35	11	3	49
Žena	1	33	14	4	52
Celkem	1	71	26	7	105

Tabulka 8 Rozložení respondentů (dle věku a pohlaví), vlastní zpracování

Další zkoumaný údaj, který následně sloužil pro porovnání v rámci znalosti pojmů, bylo nejvyšší dosažené vzdělání respondentů.

Vzhledem ke zkoumané věkové skupině momentálně nejvíc respondentů studuje základní školu, druhá největší skupina studuje odborné učiliště zakončené výučním listem. Nejméně respondentů studuje gymnázium a vysokou školu.

Obrázek 9 Graf studia respondentů (vlastní zpracování)

4.2.2 Finanční znalosti

Část dotazníku se zaměřila na znalosti ohledně financí, ať už o deklarovanou znalost (kdy respondenti tvrdí, že znají nějaký pojem) a faktickou (kdy byli schopni daný termín vysvětlit). Ve znalostní části dotazníky byly také použité multiple choice otázky s jednou správnou odpovědí.

Celkovou průměrnou správnost odpovědí dle toho, kde respondenti studují, shrnuje následující tabulka (č. 9).

Stupeň vzdělání	Vysoká škola	Gymnázium	Odborné učiliště	Odborné učiliště s maturitou	Střední škola	Základní škola
Průměr znalostí	100%	30%	34%	65%	27%	21%

Tabulka 9 Průměr znalostí respondentů dle stupně vzdělání (vlastní zpracování)

Dochází zde ke zkreslení u respondentů studující vysokou školu a gymnázium, jelikož v jejich kategorii je pouze jeden zkoumaný vzorek a plnohodnotně je tedy nelze srovnávat s průměrem ostatních respondentů.

Nejmenší znalost pojmů mají respondenti studující základní školu, druhou nejnižší mají respondenti ze střední školy. Vysoký rozdíl je mezi odborným učilištěm s maturitou a odborným učilištěm zakončeným výučním listem (přes 30 %).

Konkrétní počet správných odpovědí na konkrétní pojmy shrnuje následující tabulka.

Počet správných odpovědí u otázky	Stupeň vzdělání						Celkem
	Vysoká škola	Gymnázium	Odborné učiliště	Odborné učiliště s maturitou	Střední škola	Základní škola	
Znalost pojmu RPSN	1	0	7	1	0	4	13
Znalost pojmu inflace	1	1	15	4	0	13	34
Znalost pojmu ČNB	1	0	22	4	4	25	56
Znalost pojmu DPP	1	1	23	4	4	15	48
Znalost pojmu vyrovnaný rozpočet	1	0	3	1	0	0	5
Znalost pojmu p. a.	1	0	1	1	0	3	6
Znalost pojmu spořicí účet	1	0	33	4	4	24	66

Tabulka 10 Správné odpovědi z dotazníkového šetření ohledně finančních pojmů (vlastní zpracování)

Největší znalost dle dotazníkového šetření mají děti ohledně pojmu ČNB (Česká národní banka), pojmu DPP (dohoda o provedení práce) a pojmu spořicího účtu.

Otázky ohledně inflace a RPSN se zaměřovaly na znalost jednotlivých pojmů a následně jejich vysvětlení, šlo zde o porovnání deklarované a faktické znalosti.

Mezi nejméně známe pojmy patří „vyrovnaný rozpočet“, „p.a.“ a pojem „RPSN“. u těchto pojmů byla nulová znalost u dětí studující gymnázium nebo střední školu, u vyrovnaného rozpočtu nebyla ani jedna správná odpověď i u základní školy.

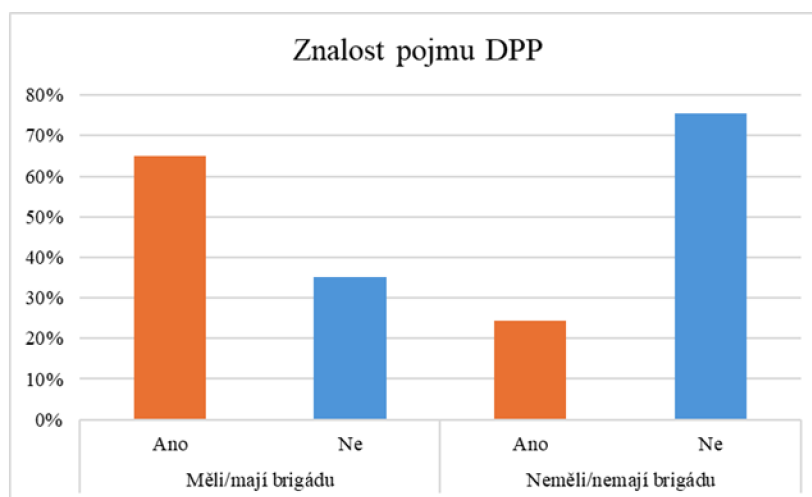
Porovnání mezi deklarovanou a faktickou znalostí pojmů shrnuje následující tabulka (rozdělena dle stupně vzdělání).

Okruhy znalostí	Odpovědi respondentů	Momentální studium respondentů							Celkem
		Vysoká škola	Gymnázium	Odborné učiliště	Odborné učiliště	Odborné učiliště s	Střední škola	Základní škola	
Znáte pojem RPSN	Ne	0	1	1	31	1	6	46	86
	Ano	1	0	0	8	3	0	6	18
	Slovní správná odpověď	1	0	0	7	1	0	4	13
Znáte pojem inflace	Ne	0	0	1	24	0	6	39	70
	Ano	1	1	0	15	4	0	13	34
	Slovní správná odpověď	1	1	0	15	4	0	13	34

Tabulka 11 Deklarovaná a faktická znalost respondentů (vlastní zpracování)

Jak lze z tabulky vidět, většina respondentů odpověděla, že daný pojem nezná. U RPSN byla deklarovaná znalost zaznamenána u 18 respondentů a jenom 5 z nich nedokázalo slovně odpovědět. u pojmu inflace byla ale deklarovaná i faktická znalost stejná (34 respondentů odpovědělo, že ví, co znamená inflace a dokázali ji správně popsat, ať už definicí anebo subjektivním vnímáním, co inflace způsobuje, což se započítalo do správné odpovědi).

Znalost pojmu DPP je ještě srovnána v rámci kritéria toho, zda respondenti měli/mají brigádu. Ze zkoumaného vzorku vyšlo, že ten, kdo má zkušenosti s brigádou má větší znalost pojmu DPP než ti, kteří tuto zkušenost nemají.

Obrázek 10 Graf: Znalosti pojmu DPP (vlastní zpracování)

Z 60 respondentů, kteří odpověděli, že v minulosti měli a nebo mají brigádu, odpovědělo správně na dotaz ohledně pojmu DPP 65 % (39 respondentů), u dětí, které ale brigádu nikdy neměly, byla znalost pojmu DPP jen u 24 % (11 respondentů).

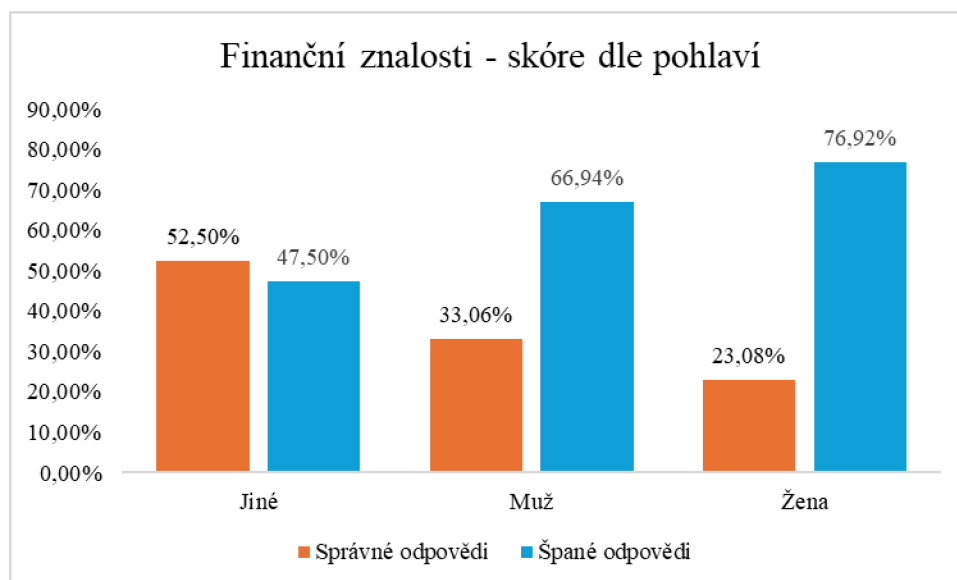
Další část znalostního dotazníku se týkala ohledně vysvětlení rozdílu mezi dvěma pojmy, správné odpovědi, rozdělené opět dle stupně vzdělání, shrnuje následující tabulka:

Počet správných odpovědí u otázky	Stupeň vzdělání						Celkem
	Vysoká škola	Gymnázium	Odborné učiliště	Odborné učiliště s maturitou	Střední škola	Základní škola	
Znalost rozdílu debetní a kreditní karty	1	0	6	4	0	4	15
Znalost rozdílu mezi čistou a hrubou mzdou	1	1	20	3	4	8	37

Tabulka 12 Výsledky dotazníkového šetření ohledně znalosti rozdílu mezi pojmy (vlastní zpracování)

Respondenti uměli lépe vysvětlit rozdíl mezi čistou a hrubou mzdou, než rozdíl mezi kreditní a debetní kartou (dvakrát větší počet).

Míra znalostního skóre z hlediska procent vzhledem k pohlaví je znázorněna v následujícím grafu. Celkem bylo v dotazníkovém šetření deset otázek, správná odpověď se počítá jako jeden bod, za špatné odpovědi se body neodečítají. Získaná data (nasbírané skóre) budou v následující kapitole testována na závislost mezi dvěma proměnnými.

Obrázek 11 Graf: Finanční znalosti – skóre dle pohlaví (vlastní zpracování)

Na grafu lze vidět, že u pohlaví jiné bylo nejlepší skóre odpovědí (52,50 %), konkrétně bylo dosaženo 21 bodů za správné odpovědi v rámci dané kategorie (celkem mohla tato kategorie získat 40 bodů celkem). u pohlaví muž byla většina odpovědí špatně (66,94 %), nasbíráno bylo 162 bodů za správné odpovědi, přičemž v této kategorii se mohlo dosáhnout 490 bodů. Pohlaví žena má nejnižší skóre (23,08 %), kdy bylo dosaženo 120 bodů z dostupných 520.

4.2.2.1 Statistická analýza finančních znalostí ve vztahu k pohlaví

Následující statistická analýza pomocí Chí-kvadrátu zjišťuje to, zda existuje vztah mezi pohlavím a mírou znalostí v dotazníkovém šetření. Aby mohl být test proveden, byly odpovědi za všechny znalostní otázky agregovány. Jelikož v dotazníkovém šetření bylo položeno 10 znalostních otázek, mohl respondent pro potřeby vyhodnocení dotazníku, získat maximálně 10 bodů. Za špatné odpovědi se body neodečítaly, celkový počet bodů odpovídá číslu 1050 (10 otázek, 105 respondentů). Výsledná tabulka znalostního skóre podle pohlaví tedy vypadá následovně:

Pohlaví	Správné odpovědi	Špatné odpovědi
Jiné	21	19
Muž	162	328
Žena	120	400

Tabulka 13 Znalostní skóre dle pohlaví respondentů (vlastní zpracování)

Na základě této tabulky byla vypočtena hodnota Chí-kvadrát testování (pomocí funkce v Microsoft Excel CHISQ.TEST). Nulová hypotéza zní: Neexistuje žádný rozdíl ohledně znalostí finanční gramotnosti mezi pohlavími. Tedy je předpokládáno, že odpovědi jsou rozloženy rovnoměrně, tedy že neexistuje vztah mezi pohlavím a správností odpovědí, očekávané hodnoty tedy byly dopočítané s rovnoměrným rozložením.

Četnost očekávaných odpovědí byla vypočtena následujícím způsobem:

$$E_{ij} = \frac{n_i \times n_j}{n}$$

kde

E_{ij} je očekávaná četnost, i je pohlaví a j je kategorie odpovědí (správně/špatně)

n_i je celkový počet odpovědí v dané skupině (pohlaví)

n_j je celkový počet odpovědí v dané kategorii (správně/špatně)

n je celkový počet odpovědí

Na základě tohoto výpočtu jsou hodnoty očekávaných hodnot následující:

Pohlaví	Očekávaná četnost správných odpovědí	Očekávaná četnost špatných odpovědí
Jiné	12	28
Muž	141	349
Žena	150	370

Tabulka 14 Znalostní scóre – očekávaná četnost (vlastní zpracování)

Na základě těchto dat byl provede výpočet Chí kvadrát testu a porovnat ho s kritickou hodnotou (při oboustranném testování):

Hodnota χ^2	0,000625799
Stupeň volnosti	2
Hladina významnosti	0,05
Kritická hodnota	0,102586589

Tabulka 15 Chí-kvadrát test (vlastní zpracování)

Dle výpočtu vyšla Chí-kvadrát statistika v hodnotě 0,000625799, což je menší číslo než kritická hodnota, nejsou tedy dostatečné důkazy k zamítnutí nulové hypotézy, nemáme tedy dostatečné důkazy pro tvrzení, že existuje rozdíl mezi špatnými a dobrými odpověďmi na základě pohlaví.

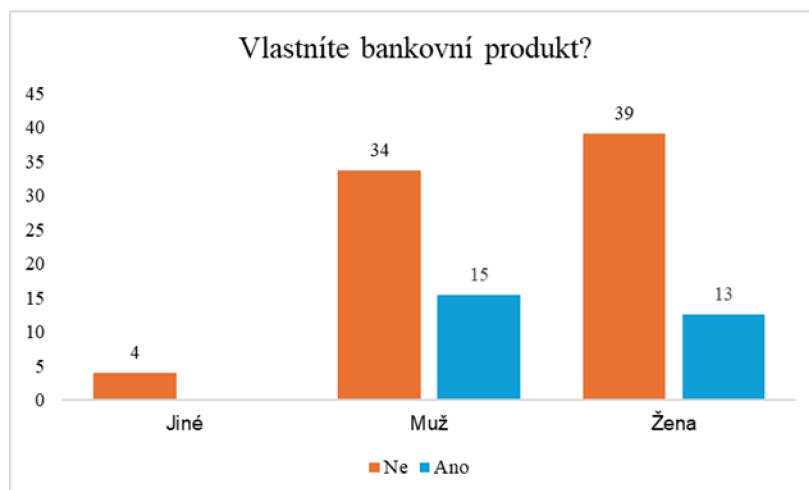
V kontextu tohoto dotazníkového šetření není tedy vztah mezi počtem správných odpovědí a pohlavím respondentů. Na základě této konkrétní analýzy nelze tedy tvrdit, že existuje statistický rozdíl znalostí na základě genderu.

4.2.3 Finanční chování a přemýšlení

V této části dotazníkové šetření zkoumalo, zda děti podnikají nějaké kroky, aby své finance mohly spravovat anebo jestli přemýšlejí o finančním plánování (momentálně či v budoucnu).

Bankovní produkty

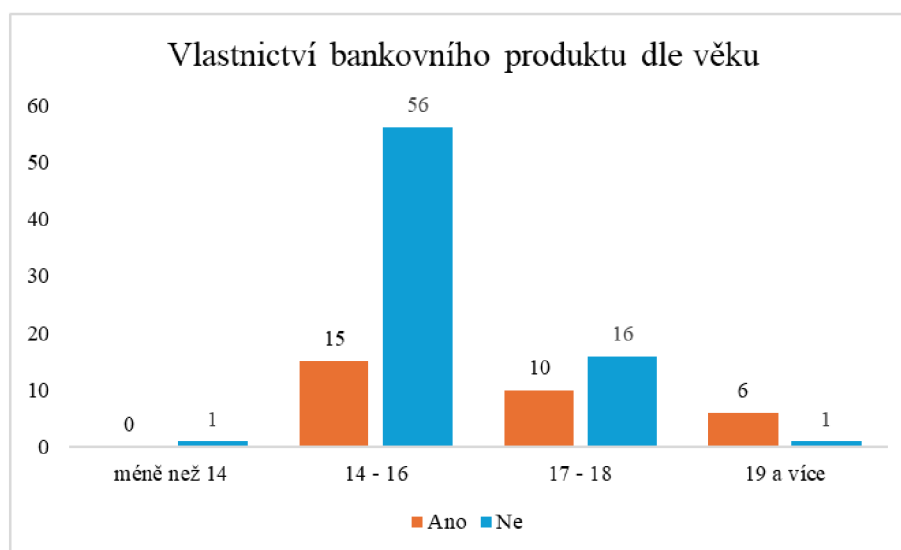
Jako první bylo zkoumáno, zda mají respondenti běžný účet anebo jiný bankovní produkt (respektive jestli nějaký aktivně momentálně využívají).

Obrázek 12 Graf: vlastnictví bankovního produktu (vlastní zpracování)

Na grafu je vidět, že většina žádný bankovní produkt nevlastní (u žen bankovní produkt vlastní 13 dotazovaných, u mužů 15 a u odpovídajících, kteří nechtěli své pohlaví uvádět bankovní produkt nevlastní nikdo). Celkově tedy jen okolo čtvrtiny respondentů (26 %) vlastní nějaký bankovní produkt.

Vlastnictví bankovního produktu bylo dále zkoumáno z hlediska věku:

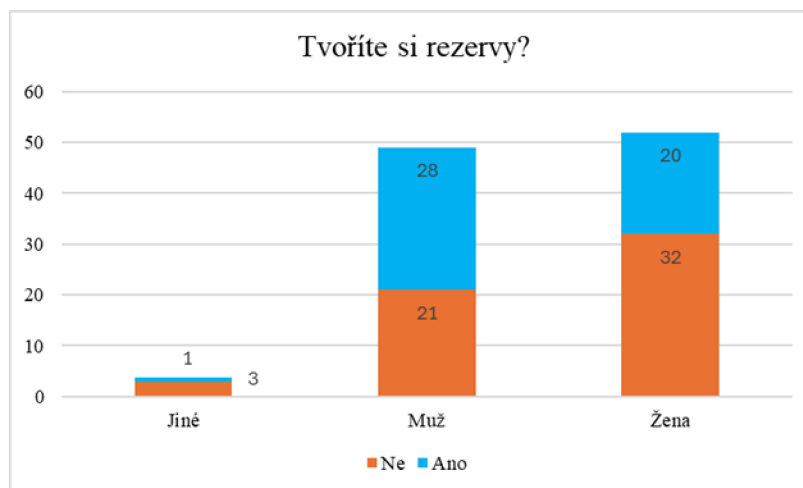

Obrázek 13 Graf: Vlastnictví bankovního produktu dle věku (vlastní zpracování)

Největší poměr vlastnictví bankovního produktu je v nejstarší věkové kategorii (19 a více let), kdy bankovní produkt nevlastní jeden respondent ze 7 respondentů. v dalších věkových kategoriích převládá odpověď, že nevlastní bankovní produkt. Největší rozdíl lze vidět ve věkové kategorii 14 až 16 let, kdy 56 respondentů deklaruje, že žádný bankovní produkt nevlastní oproti 15 respondentům, kteří odpověděli, že nějaký bankovní produkt vlastní.

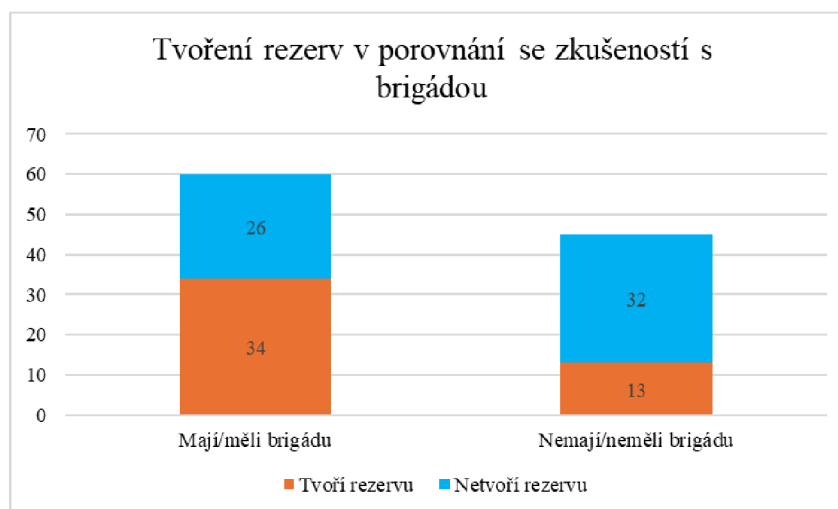
Rezervy

Co se týče rezerv, tak většina mužů si nějaké finanční rezervy tvoří (57 %), u žen je to naopak (39 % tvoří, 61 % netvoří), u jiného pohlaví převažuje odpověď, že si rezervy netvoří (1 respondent ze 4, tedy 25 %). Jelikož počet těch, kteří si tvoří rezervy je vyšší než těch, kteří vlastní nějaký bankovní produkt, lze implikovat, že si někteří rezervy tvoří ve formě hotovosti.

Obrázek 14 Graf: tvoření rezerv (vlastní zpracování)

I přes to, že si většina respondentů (56) netvoří žádnou finanční rezervu, tak si 91 respondentů myslí, že tvorba finanční rezervy je důležitá. Jelikož většina respondentů stále studuje, dostávají od dětského domova kapesné, což jim dává možnost si určitou formu rezervy tvořit. Část respondentů tvrdí, že v minulosti měli anebo mají brigádu, následující graf znázorňuje, kolik procent těch, co deklarovali, že měli/mají brigádu, si tvoří rezervy a kolik procent respondentů, kteří tvrdí, že brigádu neměli/nemají, si tvoří rezervy:

Obrázek 15 Graf: Tvoření rezerv v porovnání se zkušeností s brigádou (vlastní zpracování)

Většina respondentů uvedla, že brigádu měli/mají, z celkového počtu těchto respondentů si většina z nich tvoří rezervy. u těch, kteří deklarovali, že brigádu nikdy neměli/nemají, jsou výsledky naopak (většina si rezervu netvoří).

Do slovních odpovědí mohli respondenti napsat jakou konkrétní výši rezervy by si rádi odkládali, jakmile budou mít stabilní příjem. Odpovědi, které vyjádřily výši rezervy v % se pohybovaly od 20 do 70 %, jiní uváděli konkrétní částky, většinou jednotky tisíc.

Ze získaných odpovědí je vidět, že 61 respondentů plánuje využívat nějakou bankovní službu a 53 respondentů by se poradilo ohledně financí. Konkrétně děti uváděly zaměstnance daných institucí, finančního poradce či člena rodiny (nejčastěji sourozence).

Věk	Plánujete využívat nějakou bankovní službu?		Poradili byste se s někým ohledně financí?	
	Ano	Ne	Ano	Ne
méně než 14	0	1	0	1
14 - 16	41	28	34	36
17 - 18	18	7	15	10
19 a více	2	4	4	3
Celkem hodnoty	61	39	53	49

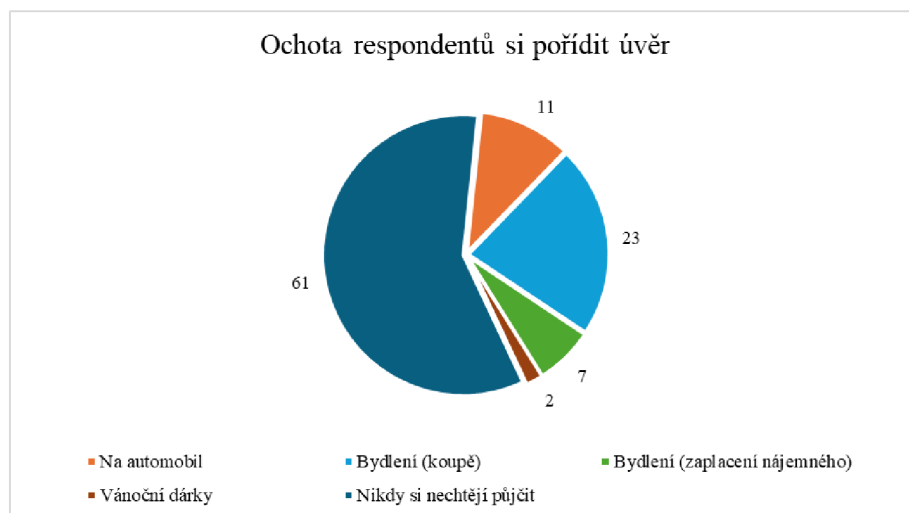
Tabulka 16 Využívání bankovních služeb (vlastní zpracování)

Úvěrové produkty

Další segment dotazníku se zaměřoval na úvěrové produkty a na ochotu dětí si v budoucnosti na něco půjčit peníze. Většina odpovědí (58 %) byla, že si děti v budoucnu nechtějí na nic půjčit. Pokud by o půjčce uvažovaly, tak mohly z několika odpovědí vybrat, na co by si byly ochotni půjčit.

Z odpovědí vyplývá, že 11 respondentů by bylo ochotno vzít si půjčku na automobil, 23 respondentů na bydlení (na koupi nemovitosti), 7 respondentů na bydlení na zaplacení nájemného a 2 respondenti na koupi vánočních dárků.

Obrázek 16 Graf: Ochota respondentů si pořídit úvěr (vlastní zpracování)

Rozpočet

Segment dotazníku ohledně rozpočtu se zabýval tím, zda dotazovaní považují tvorbu rozpočtu za důležitý a zda by byly ochotni si ho tvořit. Následně byli dotazováni na to, co podle nich patří do položky příjmů a výdajů, což byly slovní odpovědi a respondenti mohli odpovědět různě anebo se vůbec nevyjadřovat. Tento segment dále zasáhl i do znalostní části dotazníku, kde respondenti byli dotázáni, zda ví, co znamená pojem vyrovnaný rozpočet (správně odpovědělo 5 respondentů, jelikož se ale jednalo o otevřenou otázku, měli respondenti možnost ji nevyplnit, což byl většinový příklad).

Vnímání důležitosti tvorby rozpočtu mezi respondenty ukazuje následující tabulka:

Důležitost tvorby rozpočtu	Věk								
	Méně než 14		14 - 16		17 - 18			19 a více	
	Žena	Jiné	Muž	Žena	Jiné	Muž	Žena	Muž	Žena
Vnímá rozpočet jako důležitý	0	1	32	24	1	10	14	3	2
Nevnímá rozpočet jako důležitý	1	2	3	9	0	1	0	0	2

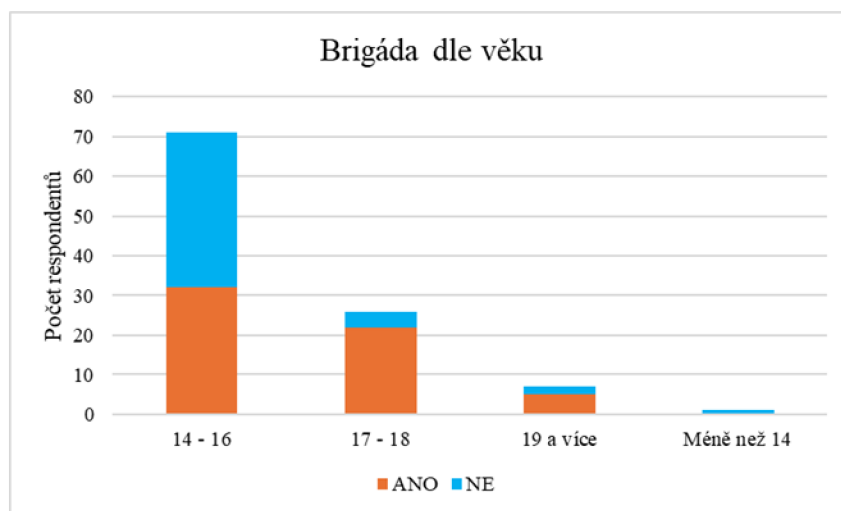
Tabulka 17 Vnímání důležitosti tvorby rozpočtu (vlastní zpracování)

Největší věková skupina, která považuje tvorbu rozpočtu za důležitou, je 17 až 18 let (96 %), dále 14 až 16 let (80 %), následuje skupina 19 a více let (71 %) a jako za nedůležitou ji pokládá respondent ve věkové kategorii 14 a méně let.

Mezi slovní vyjádření, co by zařadili do příjmové části rozpočtu se většinově nacházela: mzda, práce, kapesné, brigáda, výplata, plat.

Mezi slovní vyjádření ohledně výdajů bylo: jídlo, bydlení, doprava, hygiena, auto, fitness a zábava.

Děti dostávají v dětském domově kapesné, ale někteří měli či mají brigádu, aby si přivydělali a své peníze si tak spravují (v omezené míře tedy využívají rozpočet). 57 % respondentů odpovědělo, že brigádu měli nebo mají. Rozložení zkušeností s brigádou dle věku znázorňuje následující graf:

Obrázek 17 Graf: brigáda dle věku respondentů (vlastní zpracování)

4.2.3.1 Statistická analýza závislosti mezi věkem a ochoty k úvěru

Pro vyhodnocení závislosti finančních postojů ve vztahu k věku respondentů byla vybrána otázka ochoty k získání úvěru, jelikož většina odpovědí byla ta, že si respondenti nikdy nechtějí půjčit peníze (ani na vlastní bydlení – hypoteční úvěr). Následující statistická analýza pomocí Chí kvadrát testování bude zkoumat, zda platí nulová hypotéza, která zní: Neexistuje žádná závislost mezi věkem respondentů a jejich ochotou si vzít úvěr.

Tabulka č. 18 ukazuje rozložení věku a to, zda jsou respondenti ochotni si v budoucnu požádat o úvěr (nehledí se na to, na jaké účely by daný úvěr využili). Jelikož ve věkové kategorii „méně než 14“ je pouze jeden respondent a hodnota v tabulce tudíž musí být v jednom sloupci nulový, byla tato věková kategorie při testování vyřazena. Bude se tedy počítat s celkovou hodnotou 104 respondentů.

Věk	Jsou ochotni požít si úvěr	Nejsou ochotni požít si úvěr
méně než 14	0	1
14 - 16	25	46
17 - 18	15	11
19 a více	3	4

Tabulka 18 Ochota pořít si úvěr dle věku (vlastní zpracování)

Očekávaná četnost odpovědí byla opět počítána pomocí vzorce:

$$E_{ij} = \frac{n_i \times n_j}{n}$$

Tabulka s očekávanými hodnotami (při rovnoměrném rozdělení) je tedy následující:

Věk	Očekávaný počet	
	Jsou ochotni pořídít si úvěr	Nejsou ochotni pořídít si úvěr
14 - 16	29	42
17 - 18	11	15
19 a více	3	4

Tabulka 19 Ochota pořídít si úvěr dle věku, očekávané hodnoty (vlastní zpracování)

Jako v předchozí statistické analýze, i zde byl proveden výpočet Chí kvadrátu.

Výsledné hodnoty ukazuje tabulka č. 20

Hodnota χ^2	0,677858685
Stupeň volnosti	1
Hladina významnosti	0,05
Kritická hodnota	3,841458821

Tabulka 20 Chí-kvadrát testování (vlastní zpracování)

Kritická hodnota je větší, než hodnota Chí kvadrát ($3,84 > 0,68$), což při jednostranném testování znamená zamítnutí nulové hypotézy, pro toto tvrzení („existuje závislost mezi věkem respondentů a ochotou si vzít úvěr“) není dostatek důkazů na základě této analýzy.

5 Výsledky a diskuse

V následující části je provedena diskuse ohledně zjištěných výsledků dostupných dat ohledně měření finanční gramotnosti a provedeného dotazníkového šetření.

5.1 Finanční gramotnost dle výzkumů v České republice

V první polovině vlastní práce byly zohledněny dílčí statistiky spojené s finanční gramotností. Ukazatel počtu exekucí fyzických osob má v České republice klesající tendenci, což může značit jak zvyšující se povědomí ohledně zadlužování, tak i lepší podmínky pro oddlužení, či přísnější legislativa ohledně nebankovních institucí, které poskytují rizikové půjčky.

Klesá i výše nesplacených úvěrů a zlepšuje se rizikové chování Čechů ve vztahu k úvěrům (dle výzkumu České bankovní asociace).

Ze srovnávacích průzkumů od Ministerstva financí z roku 2015 a 2020 je možné vidět zlepšení finančních znalostí, jako je RPSN anebo rozdíl mezi debetní a kreditní kartou. Vzrostla také využívanost internetového bankovníctví (skoro na 80 %).

Další průzkum, jenž se zabývá finanční gramotností, je od České bankovní asociace, která vytvořila pro měření Index finanční gramotnosti, jež byl v meziročním srovnání o jeden bod lepší (z roku 2021 na rok 2022).

Česká republika je sice dle OECD s finanční gramotností pod mezinárodním průměrem, ale dle dostupných šetření jsou její výsledky meziročně na lepších hodnotách. Což může znamenat lepší systém vzdělávání, lepší přístup k informacím anebo mediální pokrytí finančních témat (například v roce 2023 byla velmi diskutovaná inflace).

Jedním z hlavních cílů práce bylo odpovědět na to, jak si Česká republika vede v porovnání s ostatními státy, na to lze nalézt odpověď ze zmiňovaného výzkumu, tedy že Česká republika se pohybuje okolo průměru, ale její vnitřní zkoumání prokazuje, že dochází ke zlepšujícím se tendencím.

5.2 Vyhodnocení dotazníkového šetření v dětských domovech

Dotazníkové šetření navazovalo na teoretická východiska ohledně ústavní péče. Zkoumání probíhalo v dětských domovech, což je v České republice nejběžnější forma ústavní péče pro nezletilé. V teoretické části byly popsány i alternativy z ostatních zemí, které jsou více zaměřené na deinstitucionalizaci, kdy děti žijí v menších komunitách, nedochází zde tolik k „únavě ze systému“. Děti z dětských domovů mají, co se týče finanční gramotnosti, horší výchozí pozici (nedostatečný sociální kapitál, nedostatek úspor, nedostatečná podpora) a nedosahují vysokého vzdělání, či vzdělání nedokončují.

V dotazníkovém šetření se zkoumaly odpovědi 105 dětí z dětských domovů, většina starších dětí pokračovala po základním vzdělání na odborné učiliště, což odpovídá i statistikám. V dotazníku nebylo rovnoměrné rozložení stupně studia, tudíž nelze jednoznačně porovnávat (zástupce gymnázia a vysoké školy bylo velmi nízké). Z vyhodnocených výsledků dotazníkového šetření, které se zabývalo znalostmi, vyplynulo, že všechny skupiny stupně vzdělání kromě vysoké školy a odborného učiliště s maturitou, nedosahují 50 % správných odpovědí. Jedna z nejméně správných odpovědí se týkala pojmu „vyrovnaný rozpočet“, přičemž na toto téma se v dotazníku naráželo víckrát. Zkoumala se i schopnost přiřadit jednotlivé položky na stranu příjmů a výdajů, nebo jejich plánování ohledně financí, či vnímání tvorby rozpočtu jako důležité, což více jak polovina respondentů vnímá. Dle standardů finanční gramotnosti by ale děti měly tyto informace znát, jelikož všechna témata mají být probírána na druhém stupni základní školy. Zde je otázka, zda by škola měla tyto standardy skrz výuku naplnit anebo jestli je nutné k těmto znalostem zažít i praxi (používat bankovní produkty, tvořit si rozpočet atd.).

Praxe může být z části nahrazena kontaktní výukou formou hry a příklady z praxe. Kurzy finanční gramotnosti pro dětské domovy pracují formou her a snaží se propojovat finanční praxi s výukou (například rozbor televizních reklam na úvěry, rozebírání si úvěrových podmínek a vysvětlení, co znamenají, díky tomu mohou děti lépe vyhodnotit, co je pro ně výhodné a co nikoli). Ze získaných dat dotazníku, kdy se porovnávaly znalosti a přístup financí (tvorba rezerv) u dětí co mají zkušenost s brigádou a s těmi, co tuto zkušenost nemají, vychází, že ti, co mají zažitou tuto praxi, si rezervy tvoří a mají lepší povědomí o pojmu „Dohoda o provedení práce“ (jelikož s tím mají zkušenost). Zároveň brigáda znamená spravování svých vlastních

finančních prostředků, což podporuje přemýšlení o vlastním rozpočtu. Při výuce, či doučování, by měl být tedy kladen důraz na provázání s praxí a podporovat děti, aby si co nejvíce praktických věcí zažily (založení bankovního účtu, tvorba rozpočtu, tvorba rezerv, pracovní zkušenost atd.).

V dotazníkovém šetření se zároveň ukázala obezřetnost ohledně úvěrů (58 % dotazovaných si v budoucnu nikdy půjčit finanční prostředky nechce). Ve statistické analýze byla zamítnuta nulová hypotéza o tom, že neexistuje závislost mezi věkem a ochotou vzít si úvěr. Z nasbíraných dat vyplývá, že nejvíc úvěr odmítají děti nižšího věku (studující na základní škole), může to být dáno černobílým vnímáním úvěru (dlužit peníze je špatné), ale při výuce finanční gramotnosti je nutné chápat rozdíly mezi úvěry, například mezi hypotečním a spotřebním, umět porozumět základním pojmům ohledně úvěrů, jako je například úroková míra či RPSN (tyto dva pojmy konkrétně byly v dotazníku zkoumány a jejich znalost byla mezi respondenty pod 50 %)

Obecně z dotazníkového šetření vyplývá, že děti nevyužívají/nechtějí využívat bankovní služby, nejedná se jenom o ty úvěrové. Pouze 26 % vlastní nějaký bankovní produkt, přičemž 61 ze 105 respondentů v budoucnu neplánuje si nějaký bankovní produkt pořídit. Může to být nedůvěrou anebo nízkým povědomím toho, jaká forma bankovní služby na trhu je (například že běžný účet a s ním i debetní karta patří do bankovních produktů). To opět souvisí s budováním samostatnosti dětí v dětských domovech, kdy by měly být podporovány v tom si založit bankovní účet a pomocí něj co nejdříve spravovat své finance.

Z provedeného dotazníkového šetření vyplynulo, že děti z dětských domovů mají nižší finanční znalosti, jsou více obezřetní ohledně bankovních institucí, neradi by se dostaly do problémů, zvláště ohledně úvěrů, jejich ochota půjčit si peníze od banky je nízká i u hypotečního úvěru. Polovina dětí ale přemýšlí nad financemi v rámci rozpočtu a začínají hospodařit i s vlastními výdělky. Ke zlepšení situace může pomoci větší propojení s praxí, což se v mnoha domovech již děje. Při shánění dotazníků několik ředitelů a vychovatelů potvrdilo, že se v dětských domovech snaží děti připravovat na budoucí život a finanční gramotnost je pro ně velmi důležitá. Do mnoha dětských domovů chodí i dobrovolníci finanční gramotnost doučovat, nejedná se ale o nastavený standard.

Problém ohledně doučování dětí z finanční gramotnosti je nedostatek dobrovolníků, kteří disponují kvalifikací finanční gramotnost doučovat. V České republice funguje několik neziskových organizací, které toto doučování pořádá (například Mise naděje). Jejich aktivity se ale koncentrují v dětských domovech ve větších městech (například Praha a Brno), což může mít dopad na dostupnost této formy doučování. Několik doučování z finanční gramotnosti probíhá online formou, kdy se může do jednoho kurzu zapojit i více dětských domovů, ale tato forma výuky je náročnější na realizaci. Děti z dětských domovů potřebují tuto výuku formou her a diskuzí, důležitost se klade na dynamičnost výuky, jelikož je nutné udržet dětskou pozornost.

Hry ohledně finanční gramotnosti si ale mohou děti zahrát i samy, nebo s vychovateli v dětském domově, dostupné je mnoho verzí online her a vzdělávacích portálů (například Zlatka-in). Tyto online portály také mohou prohloubit znalosti z finanční gramotnosti a zároveň jsou tvořeny s ohledem na praxi, děti si zde mohou vyzkoušet udělat rozpočet, spočítat mzdu, vybrat vhodný bankovní produkt dle zvolených kritérií atd.

Výuka finanční gramotnosti je vyučována i prostřednictvím finančních institucí, se kterými můžou dětské domovy navázat spoluprací. Jelikož děti z dětských domovů nemůžou v plné míře zažívat takovou praxi, aby se jim prohloubila finanční gramotnost „přirozeně“, je nutné na vzdělávání v této oblasti klást větší důraz.

6 Závěr

Hlavním cílem práce bylo identifikovat nedostatky finanční gramotnosti, které může testovaná skupina (děti z dětských domovů) vykazovat a navrhnout řešení, jak tyto nedostatky eliminovat či jim předcházet. Především je v řešení této problematiky důraz na sbírání praktických zkušeností (správa vlastních peněz, vlastnictví bankovního účtu, brigáda atd.).

Dotazníkové šetření provedlo zkoumání u 105 dětí z dětských domovů a poukazuje na nižší znalost finanční gramotnosti (pojmů ohledně financí, znalostí principů atd.), zároveň zobrazuje základní vnímání finanční gramotnosti ve vztahu k tvorbě rozpočtu, přístupu k bankovním službám a hospodaření s penězi. Zároveň ve výsledcích z dotazníkového šetření je vidět zvýšená obezřetnost vůči bankovním institucím (neochota si na nic v budoucnu pořídit úvěr, odmítání vlastnictví bankovního produktu).

Ústavní péče čelí mnoha nedostatkům a problémům, finanční gramotnost je jedna složka z komplexních znalostí a zkušeností, ke kterým má tato skupina horší přístup. Kritickým bodem je odcházení z dětského domova, jeho nedostatky a prudkou změnu, jenž pro dítě představuje, lze zmírnit pomocí „přechodných domovů“, například domy na půli cesty, či umístění dětí do menší komunity, kde může docházet k lepší připravenosti na samostatnost jedince. Existují i tendence od dětských domovů plně opustit a snažit se o tzv. deinstitucionalizaci (pěstounskou péči), kde odpadá problém odcházení dětí z dětského domova a s tím spojené problémy. Pro zvýšení finanční gramotnosti je potřeba udělat komplexní kroky, počínaje integrací základů do výuky na základních a středních školách, což doporučují i standardy finanční gramotnosti. Není zde ale konkretizována forma, jakou by výuka měla být prováděna. Výuka tedy probíhá individuální formou ze stran školy, či jiných institucí (například neziskových organizací).

Omezením vlastní práce bylo především v počtu respondentů, což může vést ke zkreslení některých dílčích výsledků, či provedené statistické analýzy, ale i tak dotazníkové šetření může sloužit pro zobrazení úrovně finanční gramotnosti a finančního přemýšlení dané skupiny.

7 Seznam použitých zdrojů

1. Abeceda peněz [online]. Praha: Česká spořitelna, a. s, 2023. Dostupné z: <https://www.abecedapenez.cz/cs/uvod>
2. Batsaikhan, Uriintuya; Demertzis, Maria (2018) : Financial literacy and inclusive growth in the European Union, Bruegel Policy Contribution, No. 2018/08, Bruegel, Brussels
3. BUBLEOVÁ, Věduna, et al. Mezinárodní srovnání přístupů a forem realizace pěstounské péče se zřetelem k využití profesionálních pěstounů při řešení situace ohroženého dítěte a reintegrace rodiny. Retrieved August, 2002, 24: 2009.
4. Causes and Consequences of Financial Mismanagement at Older Ages. Teachers Insurance and Annuity Association of America - College Retirement Equities Fund [online]. New York: TIAA, 2018 [cit. 2023-08-02]. Dostupné z: https://gflec.org/wp-content/uploads/2018/04/TIAA_Institute_Causes_and_Consequences_TI_Mitchell_April-2018.pdf
5. Clive Sellick (1998) The use of institutional care for children across europe, European Journal of Social Work, 1:3, 301-310, DOI: 10.1080/13691459808413791
6. Courtney, Mark E., Amy Dworsky, Adam Brown, Colleen Cary, Kara Love, and Vanessa Vorhies. 2011. Midwest Evaluation of the Adult Functioning of Former Foster Youth: Outcomes at Age 26. Chicago: Chapin Hall at the University of Chicago.
7. CYFI Annual Report 2019. Child and Youth Finance International [online]. Amsterdam: CYFI, 2019 [cit. 2023-08-17]. Dostupné z: https://issuu.com/childfinanceinternational/docs/cyfi_annual_report
8. ČSOB Filip: Svět peněz srozumitelně [online]. Praha: Československá obchodní banka, 2023 . Dostupné z: <https://www.csob.cz/portal/mobilni-aplikace/filip>
9. Databáze časových řad ARAD. Česká národní banka [online]. Praha: Česká národní banka, 2023 [cit. 2023-05-27]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.PARAMETRY_SESTAVY?p_sestu_id=52952&p_strid=AABBAF&p_lang=CS
10. EDELSTEIN, Sara a Christopher LOWENSTEIN. Supporting Youth Transitioning out of Foster Care: OPRE Report No. 2014-69 [online]. URBAN INSTITUTE, 2014 [cit. 2023-08-17]. Dostupné z: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED559339.pdf>

11. FINANČNÍ GRAMOTNOST - kvantitativní výzkum pro MF ČR. Ministerstvo financí České republiky [online]. Praha: Ministerstvo financí České republiky, 2007 [cit. 2023-05-29]. Dostupné z: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/pro-odborniky/mereni-urovne-financni-gramotnosti/2007/mereni-urovne-financni-gramotnosti-v-roc-2599>
12. FINANČNÍ GRAMOTNOST - kvantitativní výzkum pro MF ČR. Ministerstvo financí České republiky [online]. Praha: Ministerstvo financí České republiky, 2010 [cit. 2023-05-29]. Dostupné z: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/pro-odborniky/mereni-urovne-financni-gramotnosti/2010/mereni-urovne-financni-gramotnosti-v-roc-2600>
13. Finanční gramotnost 2020. Ministerstvo financí České republiky [online]. Praha: Ministerstvo financí České republiky, 2015 [cit. 2023-05-29]. Dostupné z: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/pro-odborniky/mereni-urovne-financni-gramotnosti/2020/mereni-financni-gramotnosti-2020-3302>
14. Finanční gramotnost Čechů 2022. Česká bankovní asociace [online]. Praha: Česká bankovní asociace, 2022 [cit. 2023-05-29]. Dostupné z: <https://cbaonline.cz/financni-gramotnost-cechu-2022>
15. Finanční gramotnost do škol. Yourchance o.p.s [online]. Praha: yourchance o.p.s, 2023. Dostupné z: <https://fgdoskol.webnode.cz>
16. FURREBØE, Elise Frølich; NYHUS, Ellen Katrine; MUSAU, Andrew. Gender differences in recollections of economic socialization, financial self-efficacy, and financial literacy. *Journal of Consumer Affairs*, 2023, 57.1: 69-91.
17. Gramotnosti. Národní ústav pro vzdělávání [online]. Praha: Národní pedagogický institut České republiky, 2020 [cit. 2023-05-20]. Dostupné z: <http://archiv-nuv.npi.cz/t/gramotnosti-1.html>
18. GRZESIUK, Aleksandra, Dieter KORCZAK a Beata ŚWIECKA SWIECKA. Financial Literacy and Financial Education. Theory and Survey. 2019, 113. Dostupné z: doi:10.1515/9783110636956-201
19. HASLER, Andrea; LUSARDI, Annamaria. The gender gap in financial literacy: a global perspective. Global Financial Literacy Excellence Center, The George Washington University School of Business, 2017.
20. HESOVÁ, Alena a Eva ZELENDOVÁ. Finanční gramotnost ve výuce: Metodická příručka. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení

- a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV), divize VÚP, 2011. ISBN 978-80-86856-76-6.
21. Index odpovědného úvěrování: nejlepší pomocník při výběru půjčky. Člověk v tísni [online]. Praha: Člověk v tísni, 2023 [cit. 2023-08-10]. Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/index-odpovedneho-uverovani-9433gp>
  22. INFE HIGH-LEVEL PRINCIPLES FOR THE EVALUATION OF FINANCIAL EDUCATION PROGRAMMES. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) [online]. 2012 [cit. 2023-08-17]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/daf/fin/financial-education/49373959.pdf>
  23. MATOUŠEK, Oldřich. Odcházení mladých dospělých z ústavní péče. Praha: Fórum sociální práce, 2019. ISSN 2336-6664.
  24. MATYŠKOVÁ, Linda. Vymezení pěstounské péče od 1. 1. 2022. Šance dětem [online]. Praha: Obecně prospěšná společnost Sirius, 2022 [cit. 2023-08-05]. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/vymezeni-pestounske-pece-od-1-1-2022>
  25. Mise naděje. Mise naděje [online]. Brno: Mise naděje, 2023. Dostupné z: <https://www.misenadeje.cz/o-nas/>
  26. MyMoney [online]. Washington: Financial Literacy and Education Commission, 2003 [cit. 2023-08-20]. Dostupné z: <https://www.mymoney.gov>
  27. NEŠPOR, Zdeněk. Blahobyt. Sociologická encyklopedie [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR [cit. 2023-05-27]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Blahobyt>
  28. NEUMAJER, Ondřej. Být digitálně gramotný už neznamená jen ovládat počítač. Metodický portál. 20. 3. 2017, Dostupný <http://spomocnik.rvp.cz/clanek/21311/BYT-DIGITALNE-GRAMOTNY-UZ-NEZNAMENA-JEN-OVLADAT-POCITAC.html>. ISSN 1802-4785.
  29. OECD International Network on Financial Education - OECD/INFE. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) [online]. Paris: OECD, 2023 [cit. 2023-08-17]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/financial/education/oecd-international-network-on-financial-education.htm>
  30. OECD/INFE 2020 International Survey of Adult Financial Literacy. Organisation for Economic Co-operation and Development [online]. Paris: OECD, 2020 [cit. 2023-05-29]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/financial/education/oecd-infe-2020-international-survey-of-adult-financial-literacy.pdf>

31. OECD/INFE Guidance on Digital Delivery of Financial Education. OECD [online]. Paris: OECD, 2022 [cit. 2023-08-25]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/financial/education/INFE-guidance-on-digital-delivery-of-financial-education.pdf>
32. OECD/INFE TOOLKIT FOR MEASURING FINANCIAL LITERACY AND FINANCIAL INCLUSION. OECD [online]. Paris: OECD, 2023 [cit. 2023-08-25]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/financial/education/2018-INFE-FinLit-Measurement-Toolkit.pdf>
33. Otevřená data o exekucích. Statistiky Exekutorská komora ČR [online]. Praha: Exekutorská komora České republiky, 2023 [cit. 2023-05-27]. Dostupné z: <https://statistiky.ekcr.info>
34. Principy nezávislosti ve finančním vzdělávání. Finanční gramotnost aneb Proč se finančně vzdělávat [online]. Praha: Ministerstvo financí České republiky, 2013 [cit. 2023-08-14]. Dostupné z: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/pro-odborniky/strategicke-dokumenty#strategie-2.0>
35. POLOUČEK, Stanislav. Bankovníctví. Praha: C. H. Beck, 2006. ISBN 9788071794622.
36. Slovník pojmů. Finanční gramotnost aneb Proč se finančně vzdělávat [online]. Praha: Ministerstvo financí České republiky, 2023 [cit. 2023-08-17]. Dostupné z: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/tipy-navody/slovník-pojmu#tab-slovník-pojmu-f>
37. Slovník pojmů. My Money [online]. Federal Financial Literacy and Education Commission (FLEC), 2023 [cit. 2023-08-17]. Dostupné z: <https://www.mymoney.gov/mymoneyfive>
38. Standard finanční gramotnosti. Finanční gramotnost aneb Proč se finančně vzdělávat [online]. Praha: Ministerstvo financí České republiky, 2017 [cit. 2023-08-14]. Dostupné z: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/pro-odborniky/strategicke-dokumenty#strategie-2.0>
39. STAŇKOVÁ, Alena, Jaroslav CÍR a Marta HIRSCHOVÁ. PROBLÉMY VE VZDĚLÁVÁNÍ DĚTÍ v DĚTSKÝCH DOMOVECH. Nadace Terezy Maxové dětem [online]. Praha: Perfect Crowd, 2017 [cit. 2023-08-17]. Dostupné z: https://nadaceterzymaxove.cz/wp-content/uploads/2021/11/Problemy_ve_vzdelavani_deti_v_detskych_domovech.pdf

40. STRAKOVÁ, Jana a Arnošt VESELÝ, ed. Předpoklady úspěchu v práci a v životě: výsledky mezinárodního výzkumu dospělých OECD PIAAC. Praha: Dům zahraničních spolupráce, 2013. ISBN 978-80-87335-53-6.
41. SYROVÝ, Petr a Martin NOVOTNÝ. Osobní a rodinné finance. Praha: Grada, 2003. Osobní a rodinné finance. ISBN 80-247-0478-1.
42. Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách. Finanční gramotnost aneb Proč se finančně vzdělávat [online]. Praha: Ministerstvo financí, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a Ministerstvo průmyslu a obchodu., 2018 [cit. 2022-02-05]. Dostupné z: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/proodborniky/financni-vzdelavani-na-skolach>
43. ŠÍŠKA, Jan; BEADLE-BROWN, Julie. Report on the transition from institutional care to community-based services in 27 EU member states. European Expert Group on Transition from Institutional to Community-Based Care, 2020.
44. ŠLAPAL, Miloš, Hana KOŠŤÁLOVÁ a Ondřej HAUSENBLAS. Metodika rozvoje čtenářství a čtenářské gramotnosti. Nový Jičín: Krajské zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a informační centrum Nový Jičín, 2012. ISBN 978-80-905036-8-7.
45. Tisková zpráva ČBA. Česká bankovní asociace [online]. Praha: Česká bankovní asociace, 2022 [cit. 2023-05-27]. Dostupné z: <https://cbaonline.cz/upload/2551-tz-rizikove-zadluzovani-2022.pdf>
46. VÁVROVÁ, Soňa; KROUTILOVÁ NOVÁKOVÁ, Radana. (Transformace systému péče o ohrožené děti očima ředitelů dětských domovů) Transformation of the System of Care for Vulnerable Children from the Perspective of Children's Homes' Directors. Sociální pedagogika/Social Education ročník, 2015, 3: 25-37.
47. Výroční zpráva 2021. RUBIKON [online]. Praha: RUBIKON Centrum, z.ú., 2023. Dostupné z: https://www.rubikoncentrum.cz/wp-content/uploads/2022/06/RUBIKON_vyrocní-zpráva-2021_online.pdf
48. Výroční zpráva 2022. Někračni [online]. Praha: Někračni, z. ú., 2023. Dostupné z: https://uploads-ssl.webflow.com/62dee2888ac592240e3dcff6/645a00d340a6b948ff558ca5_Výroční%20zpráva%202022_Někračni.pdf
49. Výroční zpráva. Volonté [online]. Praha: Volonté, 2022 [cit. 2023-08-25]. Dostupné z:

https://www.volonte.cz/_files/ugd/4e70cc_e2d6a1fca3c74d4bb71cafd6bb5f7823.pdf

50. Výsledky měření úrovně finanční gramotnosti dospělé populace České republiky 2015. Ministerstvo financí České republiky [online]. Praha: Ministerstvo financí České republiky, 2015 [cit. 2023-05-29]. Dostupné z: <https://financnigramotnost.mfcr.cz/cs/pro-odborniky/mereni-urovne-financni-gramotnosti/2015/mereni-urovne-financni-gramotnosti-2784>
51. Zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů. In: . Praha: Parlament České republiky, 2002, ročník 2002, 48/2022, 109/2022 Sb.
52. Zlatka-in [online]. Praha: Matika.in, 2023. Dostupné z: <https://www.zlatka.in/cs/>

8 Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk

8.1 Seznam obrázků

Obrázek 1 Graf: Struktura peněz v oběhu od 2013 do 2023 v mil. Kč, vlastní zpracování na základě dat ČNB	17
Obrázek 2 Výše finanční gramotnosti v zemích Evropské unie (zdroj: S&P Global FinLit Survey, webová stránka: HowMuch).....	26
Obrázek 3 Graf: Vývoj přijetí do DD a odchody z DD, (vlastní zpracování na základě statistiky MŠMT).....	31
Obrázek 4 Graf vývoje počtu osob v exekuci v České republice (vlastní zpracování).....	44
Obrázek 5 Graf vývoje výše nesplacených úvěrů od roku 2010 do roku 2022 (vlastní zpracování).....	46
Obrázek 6 Graf Zjištění výzkumu z roku 2007 (vlastní zpracování)	47
Obrázek 7 Graf: Rozdíl ve výsledcích výzkumů v roce 2015 a 2020 (vlastní zpracování).....	48
Obrázek 8 Graf: Z jakého jste kraje (vlastní zpracování).....	51
Obrázek 9 Graf studia respondentů (vlastní zpracování).....	52
Obrázek 10 Graf: Finanční znalosti – skóre dle pohlaví (vlastní zpracování).....	55
Obrázek 11 Graf: vlastnictví bankovního produktu (vlastní zpracování).....	58
Obrázek 12 Graf: Vlastnictví bankovního produktu dle věku (vlastní zpracování)	58
Obrázek 13 Graf: tvoření rezerv (vlastní zpracování)	59
Obrázek 14 Graf: Tvoření rezerv v porovnání se zkušeností s brigádou (vlastní zpracování)	59
Obrázek 15 Graf: Ochota respondentů si pořídit úvěr (vlastní zpracování)	61
Obrázek 16 Graf: brigáda dle věku respondentů (vlastní zpracování)	62

8.2 Seznam tabulek

Tabulka 1 Depozitní produkty, zdroj: Syrový, Novotný, 2003 (vlastní zpracování)	18
Tabulka 2 Rozdělení úvěrových produktů, Polouček, 2006 (vlastní zpracování)	20
Tabulka 3 Statistika dětských domovů 2022/2023 (vlastní zpracování na základě dat MŠMT)	29
Tabulka 4 Přijetí a odchody dětí z dětských domovů (zdroj: statistika MŠMT, vlastní zpracování).....	30
Tabulka 5 Způsob institucionalizovaného umístění osob (vlastní zpracování).....	34
Tabulka 6 Rámcově vzdělávací program (vlastní zpracování).....	39
Tabulka 7 Index finanční gramotnosti (vlastní zpracování na základě dat od ČBA)	49
Tabulka 8 Rozložení respondentů (dle věku a pohlaví), vlastní zpracování	52
Tabulka 9 Průměr znalostí respondentů dle stupně vzdělání (vlastní zpracování).....	53
Tabulka 10 Správné odpovědi z dotazníkového šetření ohledně finančních pojmů (vlastní zpracování).....	53
Tabulka 11 Deklarovaná a faktická znalost respondentů (vlastní zpracování)	54
Tabulka 12 Graf: znalost pojmu DPP (vlastní zpracování)	Chyba! Záložka není definována.
Tabulka 13 Výsledky dotazníkového šetření ohledně znalosti rozdílu mezi pojmy (vlastní zpracování).....	55
Tabulka 14 Znalostní skóre dle pohlaví respondentů (vlastní zpracování)	56

Tabulka 15 Znalostní scóre – očekávaná četnost (vlastní zpracování).....	57
Tabulka 16 Chí-kvadrát test (vlastní zpracování).....	57
Tabulka 17 Využívání bankovních služeb (vlastní zpracování).....	60
Tabulka 18 Vnímání důležitosti tvorby rozpočtu (vlastní zpracování)	61
Tabulka 19 Ochota pořídit si úvěr dle věku (vlastní zpracování).....	62
Tabulka 20 Ochota pořídit si úvěr dle věku, očekávané hodnoty (vlastní zpracování).....	63
Tabulka 21 Chí-kvadrát testování (vlastní zpracování).....	63

8.3 Seznam použitých zkratk

ČR – Česká republika

ČBA – České bankovní asociace

ČNB – Česká národní banka

DD – dětský domov

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

MF – Ministerstvo financí

OECD – Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

Přílohy

Příloha 1 Dotazník 1. stránka.....	77
Příloha 2 Dotazník 2. stránka.....	78
Příloha 3 Dotazník 3. stránka.....	79
Příloha 4 Dotazník 4. stránka.....	80

- 1) **Jakého jste pohlaví?**
  - a) Muž
  - b) Žena
  - c) Jiné
- 2) **Jaký je váš věk?**
  - a) 14 - 16
  - b) 17 - 18
  - c) 19 a více
- 3) **V jakém kraji je vaše trvalé bydliště?**
  - a) Hlavní město Praha,
  - b) Středočeský kraj,
  - c) Jihočeský kraj,
  - d) Plzeňský kraj,
  - e) Karlovarský kraj,
  - f) Ústecký kraj,
  - g) Liberecký kraj,
  - h) Královéhradecký kraj,
  - i) Pardubický kraj,
  - j) Kraj Vysočina,
  - k) Jihomoravský kraj,
  - l) Zlínský kraj,
  - m) Olomoucký kraj,
  - n) Moravskoslezský kraj.
- 4) **Momentálně studujete:**
  - a. Základní školu
  - b. Odborné učiliště
  - c. Odborné učiliště s maturitou
  - d. Střední školu
  - e. Jiné
- 5) **Odkud čerpáte znalosti ohledně financí?**
  - a. Škola
  - b. Od blízkých
  - c. Ze zkušeností
  - d. Z internetu
  - e. Vzdělávací kurzy
  - f. Sociální sítě
- 6) **Máte zřízený bankovní účet u nějaké bankovní instituce?**
  - a. Ano
  - b. Ne
- 7) **Dáváte si měsíčně si nějaké peníze stranou?**
  - a. Ano
  - b. Ne
- 8) **Myslíte si, že je důležité, mít vytvořenou nějakou finanční rezervu?**
  - a. Ano
  - b. Ne
- 9) **Jakou výši finanční rezervy je pro vás důležité si každý měsíc tvořit (napište částku a nebo procenta z příjmu)**

Slovní odpověď:

- a. Česká veřejná banka
- b. Česká národní banka
- c. Česká státní banka
- d. Česká bankovní asociace
- e. Nevím

26) Co znamená zkratka DPP?

- a. Dohoda o provedení práce
- b. Dohoda o pracovním přesčasů
- c. Dohoda o pracovním prostředí
- d. Nevím

27) Víte, co znamená vyrovnaný rozpočet?

- a. Ano
Pokud ano, prosím slovní odpověď:

b. Ne

28) Víte, co znamená zkratka p. a.?

- a. Ano
Pokud ano, prosím slovní odpověď:

b. Ne

29) Pro spoření se využívá

- a. Hotovost
- b. Spořicí účet
- c. Kontokorentní účet
- d. Běžný účet
- e. Nevím

30) Jako spotřebitel mám právo na vrácení zboží:

- a. Do 14 dnů bez udání důvodu
- b. Do 14 dnů s podáním důvodu
- c. Do měsíce s podáním důvodu
- d. Zboží již po zakoupení nelze vrátit

Pokud ano, jaké?:

b. Ne

20) Jaké výdaje (jednorázové i měsíční) jsou podle vás spojené s bydlením v pronájmu?

a. Slovní odpověď

Znalosti:

21) Znáte rozdíl mezi pojmem hrubá a čistá mzda?

a. Ano

Pokud ano, prosím slovní odpověď:

b. Ne

22) Víte jaký rozdíl je mezi debetní a kreditní kartou?

a. Ano

Pokud ano, prosím slovní odpověď:

b. Ne

23) Znáte pojem RPSN?

a. Ano

Pokud ano, prosím slovní odpověď:

b. Ne

24) Znáte pojem inflace?

a. Ano

Pokud ano, prosím slovní odpověď:

b. Ne

25) Jak se jmenuje banka, která má oprávnění vydávat a tisknout bankovky a poskytuje licenci komerčním bankám?

- 10) Máte/měli jste někdy brigádu?
- Ano
  - Ne
- 11) Byli byste ochotni si vzít půjčku:
- Na bydlení – koupě nemovitosti
  - Na bydlení – na zaplacení nájemného
  - Na automobil
  - Na dovolenou
  - Na vánoční dárky
  - Na splácení jiné půjčky
  - Nikdy si nechci půjčit
- 12) Využíváte, nebo plánujete v budoucnu využívat nějaký bankovní produkt a nebo službu?
- Ano
  - Ne
- 13) Poradili byste se s někým při uzavírání smlouvy v bankovní instituci?
- Ano
Pokud ano, prosím slovní odpověď:
  - Ne
- 14) Myslíte si, že je důležité si tvořit rozpočet?
- Ano
  - Ne
- 15) Co by ve vašem rozpočtu tvořilo příjmy?
Slovní odpověď:
- 16) Co by ve vašem rozpočtu tvořilo výdaje?
Slovní odpověď:
- 17) Tvoříte si do budoucna plán ohledně bydlení?
- Ano
  - Ne
- 18) Tvoříte si do budoucna plán ohledně zaměstnání?
- Ano
  - Ne
- 19) Máte nějaké finanční cíle na příštích 10 let?
- Ano